

**Salgótarján Megyei Jogú Város
Polgármestere**

Szám: 42399 /2011.

Javaslat

a Salgótarjáni Kistérség Kulturális Stratégiájának módosítására

Tisztelt Közgyűlés!

A Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulása az Oktatási és Kulturális Minisztérium „*Esélykülönbséget mérséklő kulturális vidékfejlesztés elősegítésére*” benyújtott pályázatának keretében a Karancs-Medves Közkincs Kerekasztal további működtetésére támogatásban részesült. A pályázat megvalósítási ideje: 2010. október 1-től 2011. május 15-ig terjedő időszak volt. A támogatás elszámolásakor a kerekasztalnak rendelkeznie kellett a Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulása által elfogadott, operatív programokat is tartalmazó kulturális stratégiával.

A Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulása 2011. április 27-i ülésén a 17/2011.(IV.27.) TTh. sz. határozatával elfogadta a Salgótarjáni Kistérség Kulturális Stratégiáját, egyúttal döntött a Kulturális Stratégia 6 hónap múlva történő felülvizsgálatáról is. Ennek oka, hogy a Tanács hiányolta a dokumentumból a Novohrad - Nógrád Geopark kulturális szerepének, az együttműködés lehetőségének hangsúlyos megjelenését.

Ennek megfelelően a Kulturális Stratégia az alábbiak szerint módosult:

5. A stratégiai forgatókönyv meghatározása fejezet **5.3. Prioritások** cím, **5.3.4 Együttműködések, nyilvánosság** pontja, **Tervezett intézkedések** alcíme az alábbi alponntal egészül ki:

„A Novohrad-Nógrád Geopark népszerűsítése érdekében szorosabb együttműködés kialakítása a Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft.-vel. Települési szintű, mikrotérségi és kistérségi kulturális, turisztikai események, programok közös megvalósítása, egymás rendezvényeinek kölcsönös erősítése.”

6. Akció terv fejezet **6.4 Együttműködések, nyilvánosság** cím alatt található táblázat az alábbi sorral egészül ki:

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
A Novohrad-Nógrád Geopark népszerűsítése érdekében szorosabb együttműködés kialakítása a Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft.-vel. Települési szintű,	A kistérség települései	Települési önkormányzatok Közművelődési intézmények Kistérségi Társulás Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft.	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás

<i>mikrotérségi és kistérségi kulturális, turisztikai események, programok közös megvalósítása, egymás rendezvényeinek kölcsönös erősítése.</i>					
---	--	--	--	--	--

A Salgótarjáni Kistérség Kulturális Stratégiájának módosítását a Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulásának Tanácsa 2011. szeptember 28-i ülésén megvitatta és 27/2011. (IX.28.) TTh. sz. határozatával elfogadta.

Tisztelt Közgyűlés!

Kérem, hogy az alábbi határozati javaslatot elfogadni szíveskedjen!

Határozati javaslat

Salgótarján Megyei Jogú Város Közgyűlése a Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulása Tanácsa 27/2011. (IX.28.) TTh. sz. határozatával módosított, „A Salgótarjáni Kistérség Kulturális Stratégiája 2011-2013.” c. dokumentumot a melléklet szerint jóváhagyja.

Határidő: értelemszerű

Felelős: Székyné dr. Sztrémi Melinda polgármester

Salgótarján, 2011. október 12.

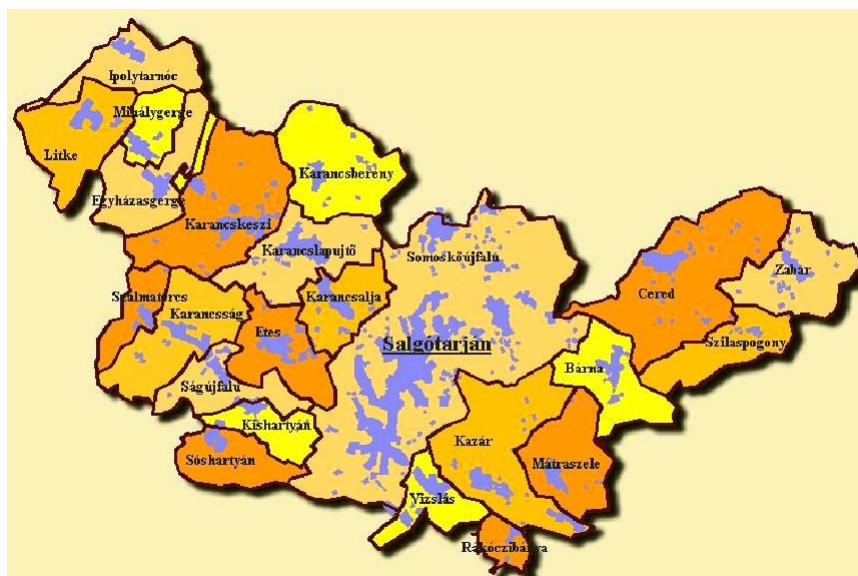
Székyné dr. Sztrémi Melinda
polgármester

KARANCS – MEDVES KÖZKINCSTÁRSULÁS

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

2011-2013

Készítette: Csabák István közművelődési szakértő

2011

Tartalom

Tartalom.....	4
1 BEVEZETÉS.....	4
2 FOGALMAK TISZTÁZÁSA	7
3 A Salgótarjáni kistérség kulturális helyzetképe.....	9
4 SWOT analízis.....	23
5 A stratégiai forgatókönyv meghatározása.....	26
6 Akció Terv.....	37
7 MELLÉKLETEK.....	52

1 BEVEZETÉS

1.1 A STRATÉGIÁT MEGALAPOZÓ DOKUMENTUMOK

- A szellemi kulturális örökség megőrzéséről szóló, Párizsban, 2003. október 17-én elfogadott UNESCO egyezmény (Convention for the safeguarding of the intangible cultural heritage)
- A kulturális kifejezések sokszínűségének védelméről és előmozdításáról szóló, Párizsban, 2005. október 20-án elfogadott UNESCO egyezmény (Convention on the protection and promotion of the diversity of cultural expressions)
- A helyi önkormányzatokról szóló 1990. évi LXV. Törvény
- A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. Törvény 76. §

(1) A települési önkormányzat kötelező feladata a helyi közművelődési tevékenység támogatása. (2) Ennek formái különösen:

a) az iskolarendszeren kívüli, öntevékeny, önképző, szakképző tanfolyamok, életminőséget és életesélyt javító tanulási, felnőttoktatási lehetőségek, népfőiskolák megteremtése,

b) a település környezeti, szellemi, művészeti értékeinek, hagyományainak feltárása, megismertetése, a helyi művelődési szokások gondozása, gazdagítása,

c) az egyetemes, a nemzeti, a nemzetiségi és más kisebbségi kultúra értékeinek megismertetése, a megértés, a befogadás elősegítése, az ünnepek kultúrájának gondozása,

d) az ismeretszerző, az amatőr alkotó, művelődő közösségek tevékenységének támogatása,

e) a helyi társadalom kapcsolatrendszerének, közösségi életének, érdekérvényesítésének segítése,

f) a különböző kultúrák közötti kapcsolatok kiépítésének és fenntartásának segítése,

g) a szabadidő kulturális célú eltöltéséhez a feltételek biztosítása,

h) egyéb művelődést segítő lehetőségek biztosítása.

- A helyi önkormányzatok társulásairól és együttműködéséről szóló 1997. évi CXXXV. Törvény
- 1993. évi XLVI. törvény a statisztikáról
- 1997. évi LXXXVIII. törvény az épített környezet alakításáról és védelméről
- 2004. évi CVII. törvény a települési önkormányzatok többcélú kistérségi társulásáról
- Az Oktatási és Kulturális Minisztérium 2007-2013-ra vonatkozó közművelődési stratégiája
- A SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG TERÜLETFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓJA 2008-2015
- SALGÓTARJÁN MEGYEI JOGÚ VÁROS KULTURÁLIS KONCEPCIÓJA 2009 – 2018
- Karancs-Medves Közkincs Kerekasztal: Előkészítő anyag a kistérségi kulturális stratégia megalkotásához

A Salgótarjáni Kistérség Kulturális Stratégiájának feladata, hogy kijelölje a következő 2011-2013 közötti időszakra a Salgótarjáni Kistérség Kulturális Stratégiai prioritásait és cselekvési irányait. A kistérségi kulturális stratégia megvalósítása a kistérség településein dolgozó kulturális szakemberek elkötelezettségét, együttműködését teszi szükségessé. A kistérségi kulturális stratégiát igyekeztünk a kultúra működésének változó feltételeihez igazítani, ezért

elsősorban azoknak a területeknek a kijelölésére törekedtünk, ahol a legnagyobb szükség van változásra, megújulásra.

Kitűzött célunk, kulturális stratégia megalkotása éppoly nehéz feladat, mint a jövő folyamatainak meghatározása. Nehéz, mert a mindennapi megélhetésért, az alapvető fizikális szükségletek kielégítéséért folytatott küzdelem a kistérség társadalmára sokkal nagyobb terhet ró, mint az ország más tájain élőkre. Nehéz, mert a jövővel való foglalatosság feltétele a biztos jelen, mind társadalmi, mind pedig gazdasági, közösségi és egyéni szinten.

Azonban minden nehézség és hátrányos körülmény ellenére elmondhatjuk, hogy élnek és dolgoznak még aktív erők, akik a saját környezetük „önkéntes közösségi motorjai”, akik példaként szolgálhatnak szűkebb és tágabb környezetükben.

Külön köszönet illeti a stratégia elkészítését közvetlenül is segítő Karancs-Medves Közkincs Kerekasztal tagjait, a Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulása Munkaszervezet dolgozóit.

Csabák István

2 FOGALMAK TISZTÁZÁSA

A kultúra és közművelődés fogalmait és kifejezéseit a kistérségi kulturális stratégiában az alábbi értelemben használjuk:

Kultúra:

„Azoknak a különböző lelki, anyagi, értelmi és érzelmi sajátosságoknak az összessége, amelyek egy társadalmat, vagy társadalmi csoportot jellemeznek.”

A fogalom nemcsak a művészeteket, a tudományokat foglalja magába, hanem az életmódokat is, az ember alapvető jogait, az értékek, a hagyományok és a hitek rendszerét.

(UNESCO párizsi határozata, 1982)

Közművelődés:

„A közművelődés a polgárok iskolán kívüli, öntevékeny, önművelő, megismerő, kultúra elsajátító, művelődő és alkotó célú cselekvése, amely jellemzően együttműködésben, közösségekben valósul meg”. (A muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény)

Közművelődési intézmények:

A lakosság közösségi közművelődési tevékenységéhez erre a célra alapított, fenntartott, működtetett, megfelelő szakmai, személyi, infrastrukturális feltételekkel és alapító okirattal rendelkező költségvetési szerv, vagy egyéb fenntartású intézmény.

Közösségi szintér:

A helyi lakosság rendszeres vagy alkalmi közművelődési tevékenységének, a lakosság önszerveződő közösségeinek támogatása érdekében önkormányzati fenntartásban, önkormányzatok társulásában, vagy közművelődési megállapodás alapján működtetett, erre a célra alkalmassá tett és üzemeltetett, adott helyen rendszeresen működő intézmény vagy egyéb jogállású létesítmény (helyiség-együttes, épület). (OKM Közművelődési Főosztály Közművelődési Stratégia 2007 -2013)

Könyvtár:

A kulturális törvényben meghatározott könyvtári dokumentumok rendszeres gyűjtését, feltárását, megőrzését és használatát biztosító szervezet.

Nyilvános könyvtári ellátás:

A nyilvános könyvtárak által nyújtott szolgáltatások és az e szolgáltatások nyújtását elősegítő központi szolgáltatások összessége, amelyek biztosítják az állampolgár számára az információhoz való szabad hozzáférést.

3 A SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS HELYZETKÉPE

A Salgótarjáni kistérség területén Salgótarján megyei jogú város és 23 község található, melyek közül négy 2 000 fő feletti, nyolc 1 000-1 500 fő közötti és tizenegy 1 000 fő alatti lakosságszámú.

3.1 SALGÓTARJÁN KÖZMŰVELŐDÉSI HELYZETKÉPE

Salgótarján város közművelődési helyzete megyei jogú városi rangjánál és megyeszékhelyi mivoltánál fogva sajátos és lényegesen kedvezőbb a környező községekhez viszonyítva.

Humán erőforrás

Salgótarján Megyei Jogú Város Polgármesteri Hivatalának része a Népjóléti Iroda, amelynek keretében külön szakember felel a közművelődés területéért.

Az önkormányzatnál 2010 óta a kultúra területével a Népjóléti Bizottság foglalkozik.

Intézmények, egyesületek, művelődő közösségek

A város a helyi közművelődési feladatairól szóló rendelete értelmében közművelődési feladatai megvalósítását közművelődési intézmények fenntartásával, közösségi színterek működtetésével és közművelődési célú tevékenységet folytató jogi személyek és magánszemélyek pénzügyi támogatásával biztosítja.

Az önkormányzat által fenntartott költségvetési szervnél biztosított közösségi színtere 2011. június 30-ig a [József Attila Művelődési és Konferencia Központ](#), valamint intézményegységei, a [SITI Ifjúsági Információs és Tanácsadó Iroda](#) látja el.

2011. július 1-től Salgótarján Megyei Jogú Város Közgyűlése a közművelődési feladatellátást a Salgótarjáni Közművelődési Nonprofit Kft-vel megkötött tervezett együttműködési megállapodás keretében fogja ellátni.

Az együttműködési megállapodás keretében a Társaság által ellátandó feladatok

1. Állampolgári közösségek, klubok, csoportok, érdeklődési körök, szakkörök működésének segítése.

2. Az amatőr művészeti ágakban az egyéni és a csoportos tevékenység működésének segítése.
3. Kulturális és kultúrtörténeti értékek őrzése, bemutatása, hagyományörzés és ápolás.
4. Minden korosztály részére színházi előadások szervezése.
5. Képző-, ipar- és egyéb művészeti kiállítások rendezése.
6. Jegyirodai, információs, rendezvényirodai és konferencia szervezői feladatok ellátása.
7. Ifjúsági szakfeladatokat ellátása: információs szolgáltatás és tanácsadás, közösségi tér biztosítása az ifjúsági szabadidős, kulturális programok szervezéséhez.
8. Mozi szolgáltatás biztosítása.
9. Városi szintű koordináció a nem városi önkormányzati fenntartású, közművelődési feladatokat is ellátó intézményekkel.
10. Városi rendezvénynaptár elkészítése.
11. A városi kulturális rendezvények, események propaganda-, reklám- és marketing tervének előkészítése.

[2006](#)-ban a *"Tér a városban - Város a térben' Salgótarján városközpont-rekonstrukció"* projekt keretében a Művelődési Központ is megújult, kialakításra került a Konferencia Központ, valamint 2009-ben a forgószínpad.

Az intézmény népművelői csoportjában három főállású szakképzett népművelő tevékenykedik.

A város közművelődési életében meghatározó, a megyével közös fenntartású a Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet, valamint a megyei fenntartású Nógrád Történeti Múzeum.

Salgótarjánnak – méretének megfelelően – gazdag a civil tárháza: sok egyesület és művelődő közösség tevékenykedik a kultúra területén. Egyéni alkotók, előadóművészek is szép számmal élnek a városban.

Építészeti és természeti örökség

Salgótarjánban kisebb számban található történelmi épületek, emlékek (pl. Tüdőgondozó épülete, a Kohász Művelődési Ház, Kaszinó, stb.). Itt kell megemlítenünk a várost körülölelő várak, várromok jelentős számát (Baglyaskő, Zagyvafő, Salgó és Somoskő).

A város szép természeti környezetben helyezkedik el, és különleges természeti értékek is fellelhetők a környékén.

Turizmus

Szállás- és vendéglátóhelyekkel gyengén ellátott a város. Kiszolgáló, szórakoztató szolgáltatások jelenlegi kínálata elég csekély a sportoláshoz és a művelődéshez.

Nyilvánosság

Havi rendszerességgel jelenik meg a *Városunk Salgótarján* - Polgármesteri Tájékoztató, s a város közéletéről rendszeresen tájékoztat a *Salgótarjáni Városi Televízió*.

A *Rádió Focus* kereskedelmi rádió az információközvetítés fontos médiája nem csupán a városban, hanem a kistérség vételi körzetében is.

Az önkormányzat weblapja aktuális, naprakész.

Külföldi kapcsolatok

Salgótarján Megyei Jogú Város négy európai ország öt városával tart fenn testvérvárosi, három ország három városával pedig partnervárosi kapcsolatot.

Testvérvárosi kapcsolatok:

Banská Bystrica / Besztercebánya (Szlovákia)

Gliwice (Lengyelország)

Lucenec / Losonc (Szlovákia)

Vantaa (Finnország)

Vigarano Mainarda (Olaszország)

Partnervárosi kapcsolatok:

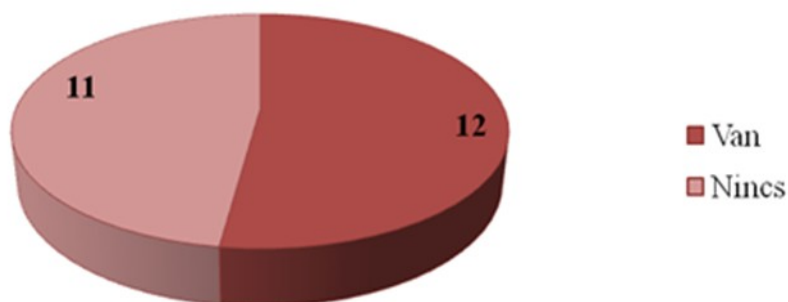
Doncaster (Egyesült Királyság)

Nacka (Svédország)

Valenciennes (Franciaország)

3.2 A KISTÉRSÉGHEZ TARTOZÓ KÖZSÉGEK KÖZMŰVELŐDÉSI HELYZETKÉPE

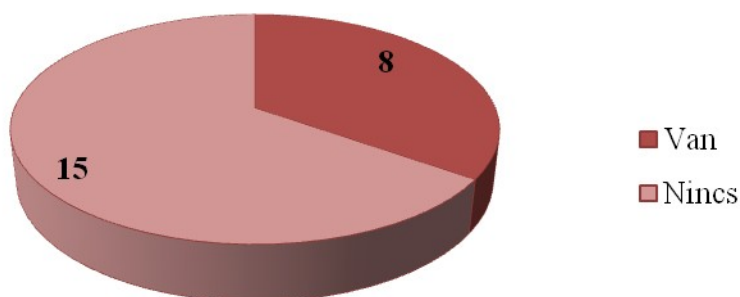
Kulturális ügyekkel megbízott munkatárs

A 23-ból 12 településen van kulturális ügyekkel megbízott munkatárs.

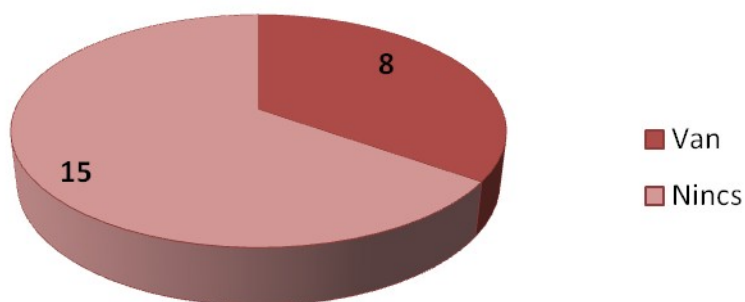
A kulturális ügyekkel megbízott munkatársak skálája széles: van közöttük népművelő, művelődési ház vezető, könyvtárvezető, jegyző és polgármester is.

Közművelődési rendelet

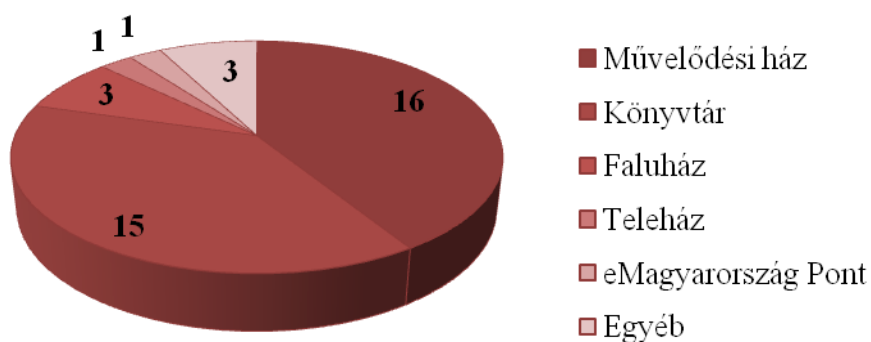
A községek kicsit harmadának van közművelődési rendelete. Jellemzően 1000-1500 fős települések rendelkeznek vele, de akad közöttük kisebb lélekszámú is.

Közművelődési, kulturális bizottság

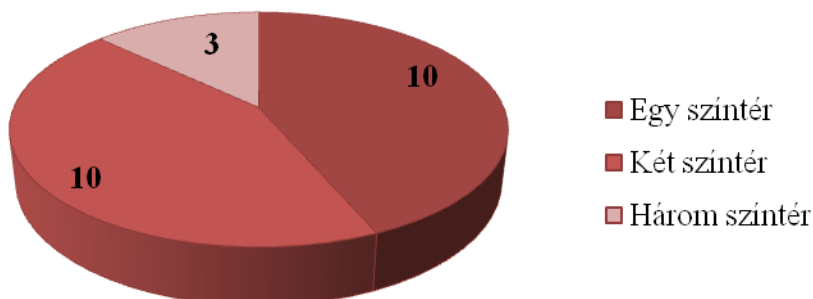
Jellemzően 1000 fős vagy annál nagyobb lélekszámú településeken működik közművelődési területtel foglalkozó bizottság.

Közösségi színterek

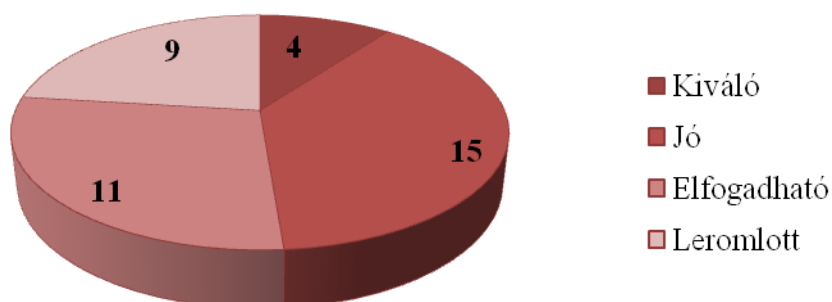
Minden településen található közösségi színtér, amely jellemzően művelődési ház, vagy könyvtár (nyilvános vagy mozgókönyvtár). Vannak többfunkciós színterek (pl. művelődési ház és könyvtár) is.

Közművelődési színterek száma településenként

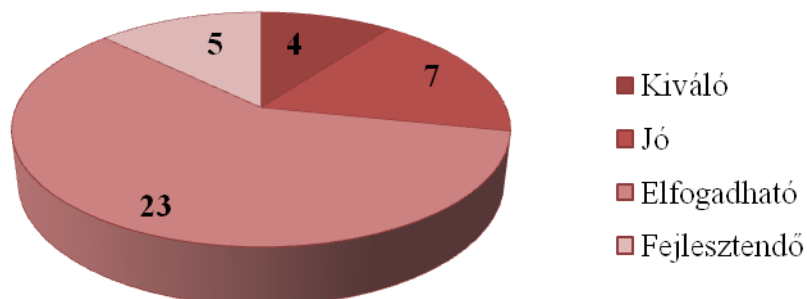
A települések több mint fele kettő, Ipolytarnóc, Karancseszti és Kazár három közösségi színtérrel is rendelkezik.

Közösségi színterek épületének állapota

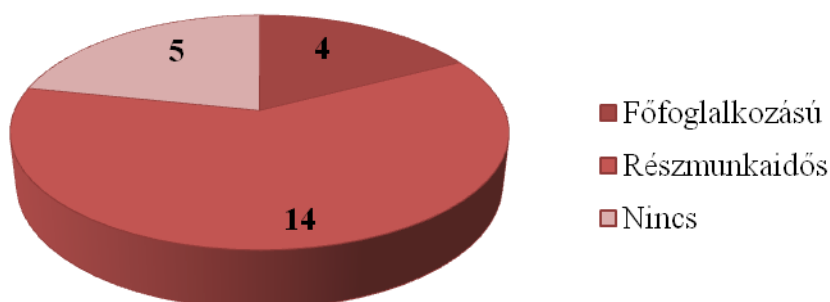
Sajnos az épületek több mint 30%-ának állapota leromlott, vagy épp csak elfogadható. Ezeken a helyeken átfogó felújításra lenne szükség.

Közösségi szinterek felszereltsége

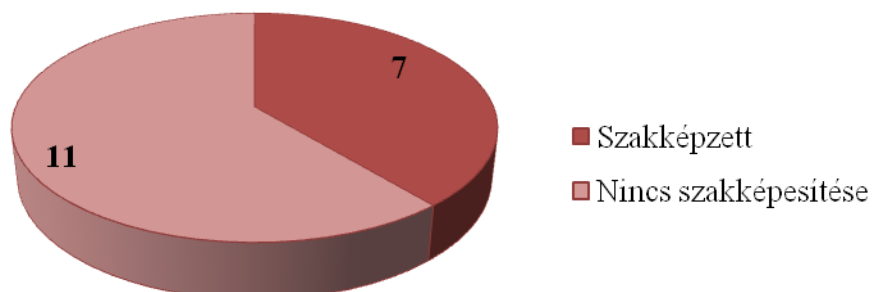
A közösségi szinterek felszereltsége, eszközi ellátottsága szomorúbb képet mutat, hiszen harmadukról sem mondható el, hogy jó.

Közművelődési munkatársak

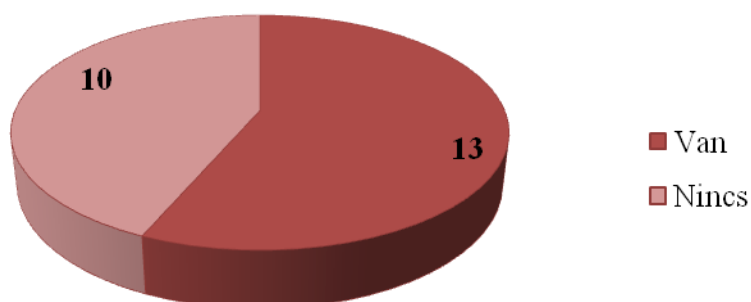
A közösségi szinterek számához viszonyítva alacsony a közművelődési munkatársak száma, s ők többségében rész munkaidőben foglalkoztatottak. Öt településen nincs alkalmazott.

Közművelődési munkatársak képzettsége

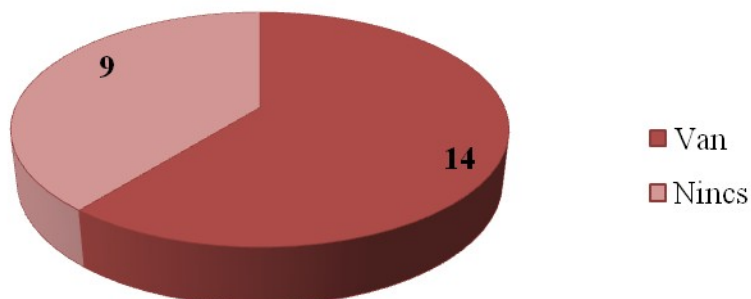
A közművelődéssel foglalkozó munkatársak több mint 60%-ának nincs szakirányú képesítése, még tanfolyami szintű sem.

Kultúrával is foglalkozó civil szervezetek

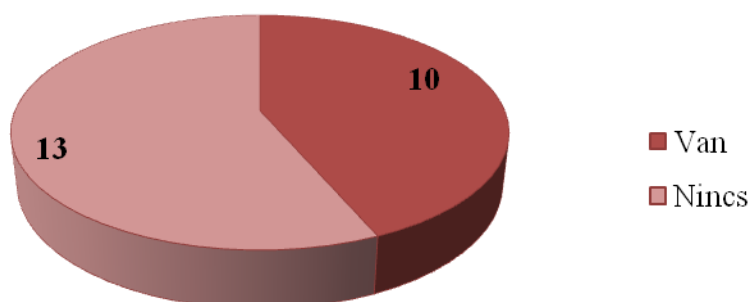
Örvendetes, hogy a települések több mint felén aktív a civil szféra, sőt két olyan község is van (Kazár és Karancslapujtő), ahol 4, illetve 5 kultúrával is foglalkozó civil szervezet működik.

Művelődő közösségek

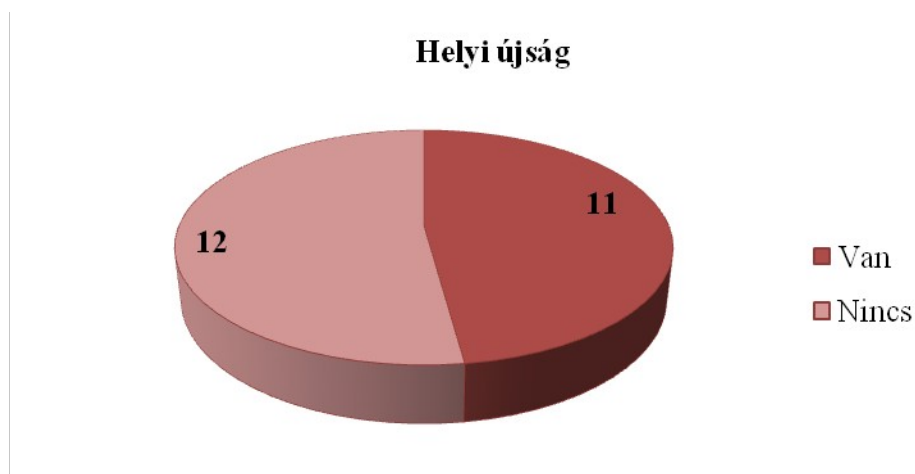

A települések mintegy 60%-án működnek művelődő közösségek: kórus, színjátszó csoport, nyugdíjasklub.

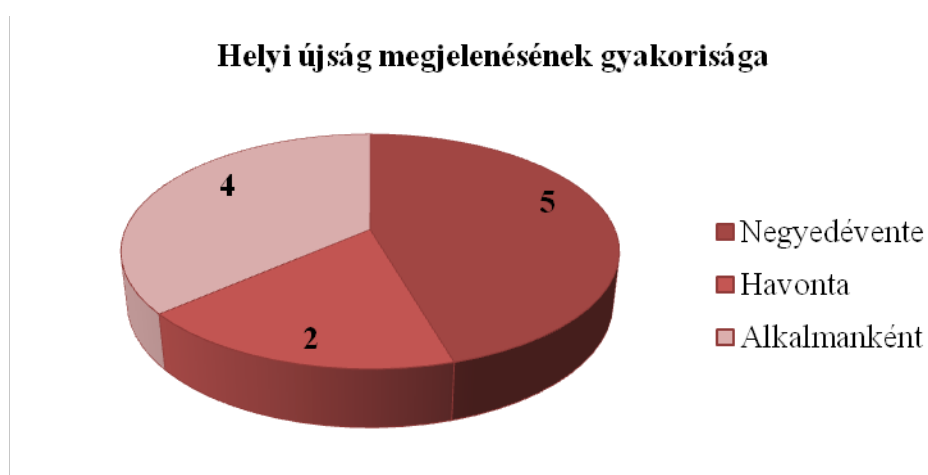
Egyéni alkotók, előadóművészek

10 település egyéni alkotó-, vagy előadóművésszel is büszkélkedhet.

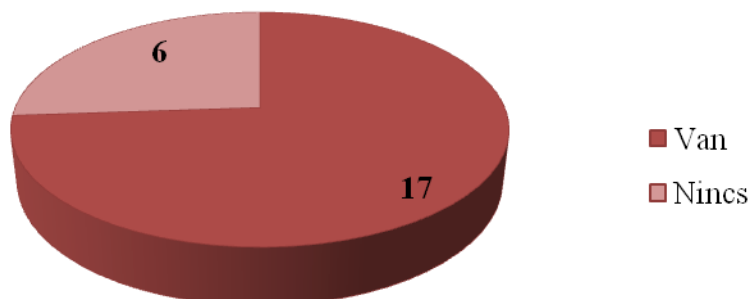

A települési önkormányzatok csaknem fele jelentet meg helyi újságot a helyi lakosság tájékoztatására.

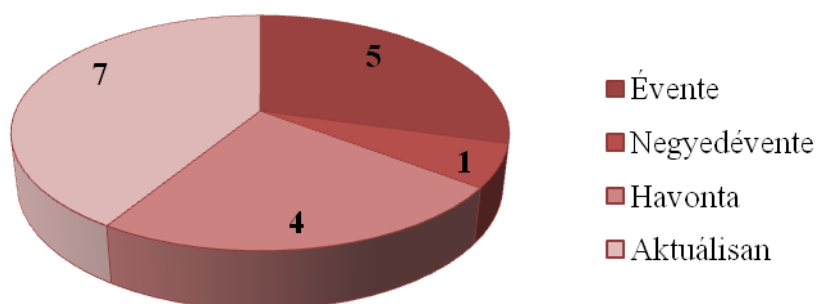
A helyi kiadvány megjelenésének gyakorisága változó, mindössze kettő jelenik meg havi rendszerességgel.

Önkormányzati weboldal

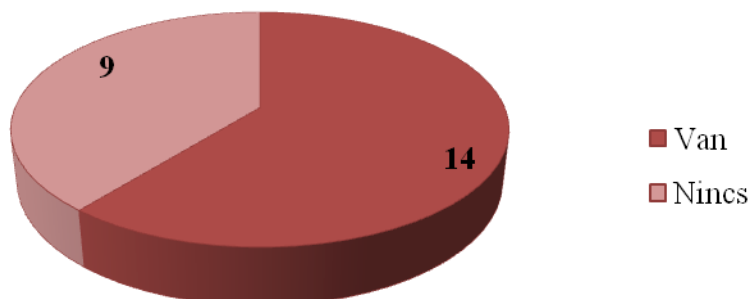
A községi önkormányzatok több mint 70%-a rendelkezik saját weblappal.

Frissítés gyakorisága

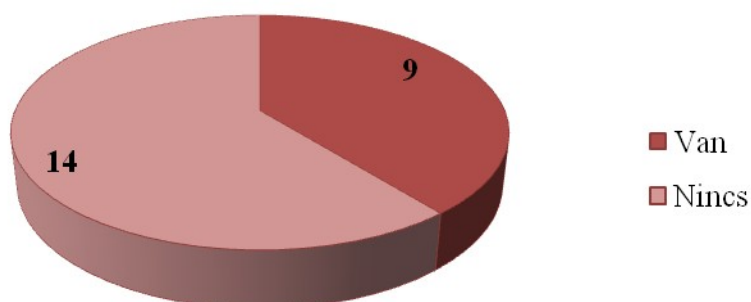
A weboldalak frissítése többnyire ritkán történik meg, így ezen a módon nem jut aktuális, naprakész információhoz az érdeklődő.

Falusi turizmus - Szálláslehetőség

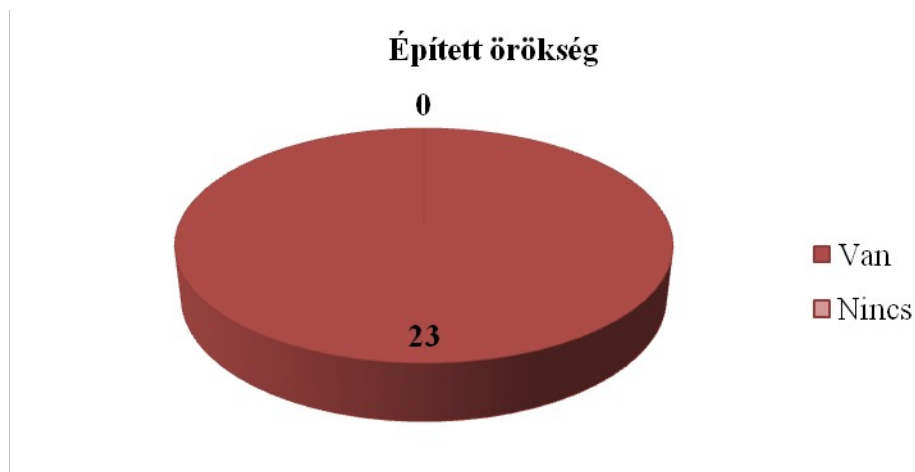

A települések 60%-a rendelkezik falusi szállásadóhellyel. A férőhelyek száma 4 és 18 fő között mozog.

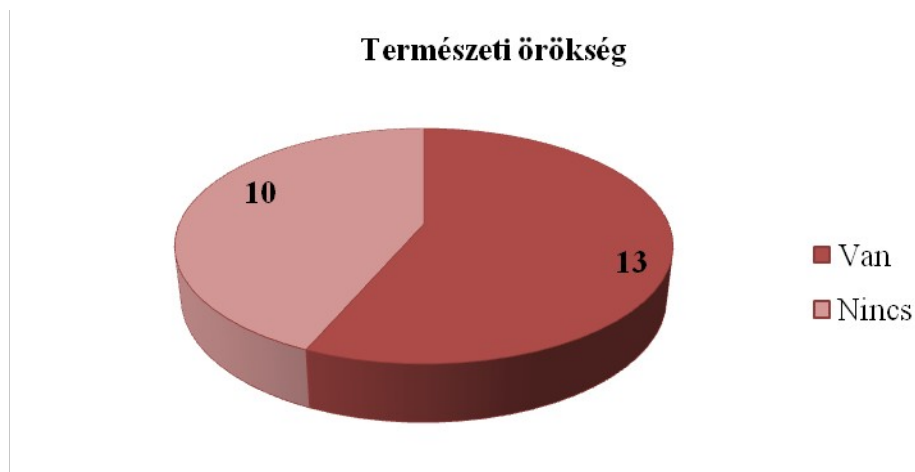
Falusi turizmus - Kiszolgáló hely

A falusi szállásadóhelyek alig több mint 60%-a rendelkezik kiszolgáló hellyel. Sajnos ezek többsége a bisztrót jelenti, s csak elvétve fordul elő étterem vagy vendégház, kuriózum a tenispálya (Vizslás).

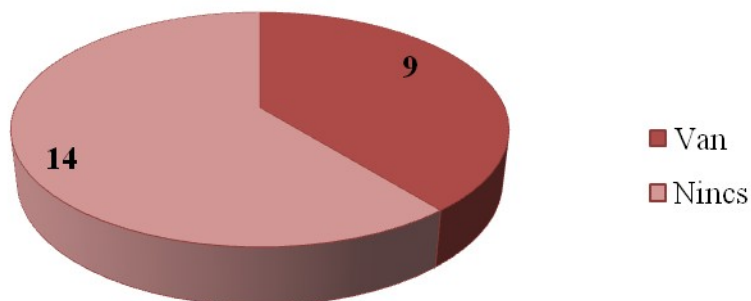

Épített örökséggel minden település büszkélkedhet, hiszen egy-egy szép templom, régi parasztház mindenütt található. Szép számmal találhatunk a községekben emlékműveket, de kelta kori leleteket (Kazár) és kastélyt (Karancsság) is.

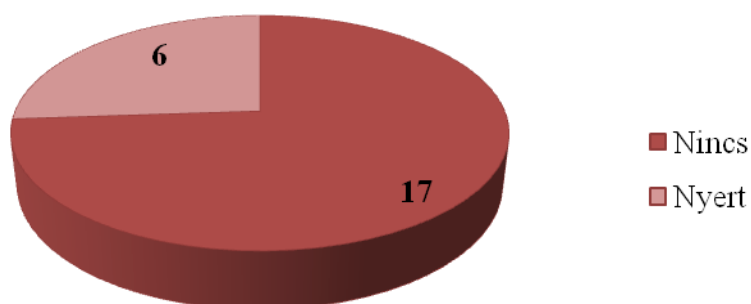
Természeti örökségben is gazdag a térség, hiszen a 13 településen összesen 18 természeti érték található.

Külföldi kapcsolatok

Külföldi kapcsolata 9 településnek van, jellemzően a szomszédos Szlovákiával.

Nyertes IKSZT pályázatok

Minden negyedik településen alakítanak ki Integrált Közösségi Szolgáltató teret. A nyertesek között 4 db civil szervezet és 2 db önkormányzat található.

4 SWOT ANALÍZIS

Terület	Erőségek	Gyengeségek
Közösségi szintér és feltételrendszer	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Minden településen van közösségi szintér (könyvtár, művelődési ház, faluház). ➤ Minden településen működik könyvtár (nyilvános vagy mozgókönyvtár). ➤ A könyvtári munkaterület szakmai háttere a szolgáltató könyvtárak által biztosított. ➤ Nyilvános internet elérési pont van minden településen. ➤ Az önkormányzatok egyre több figyelmet fordítanak a közösségi szinterek épületeinek és a felszereltségének javítására. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A közművelődési feladatellátásra a települések nagy részén nem biztosított a személyi háttér. ➤ A közművelődéssel foglalkozó munkatársak, könyvtárosok többsége nem rendelkezik szakirányú képesítéssel. ➤ A közösségi épületek állapota, felszereltsége sok helyen nem kielégítő.
Civil szféra	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Az iskolák erősítik a települések közművelődési tevékenységét. ➤ Az alapfokú művészeti iskolák csoportjai behálózzák a kistérséget. ➤ Sok a művelődő közösség és a közművelődéssel is foglalkozó civil szervezet. ➤ Aktívak az öntevékeny művelődő közösségek. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Ritkán vagy egyáltalán nincs együttműködés az egymáshoz közeli települések művelődő közösségei között. ➤ Alacsony szintű kistérségi kulturális identitás. ➤ Roma közösség bevonása. ➤ Gyenge roma közösségi aktivitás, kulturális hátrányok.

Terület	Erősségek	Gyengeségek
Turizmus	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Minden településen van olyan épített vagy természeti örökség, amely turisztikai vonzerőt jelent. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A falusi turizmus szolgáltatói háttere hiányzik.
Programok	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A településeknek fontos hagyományaik ápolása, hagyományos rendezvényeik (falunap) megtartása. ➤ Erős a város kistérségi „kisugárzó” hatása. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A települések rendezvényei nincsenek összehangolva. ➤ Nincs kistérségi vagy mikrotérségi (területi) szintű együttműködés.
Nyilvánosság	<ul style="list-style-type: none"> ➤ 17 településnek van saját honlapja. 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ A települési honlapok színvonala, információs tartalma, a frissítés gyakorisága fejlesztést igényel.

Lehetőségek	Veszélyek
<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kistérségi pályázati és tanácsadó team ➤ Kistérségi közművelődési referens ➤ Közös- mikrotérségi, kistérségi – pályázatok ➤ Közös – mikrotérségi, kistérségi - rendezvények ➤ Kistérségi, mikrotérségi együttműködés a programok szervezésében ➤ Tapasztalatcsere más kistérségekkel ➤ Információkövetítés javítása a helyi lakosok, a kistérség és a kistérségen kívüli települések felé ➤ A Salgótarjáni Kistérség honlapjának tartalmi bővítése (kulturális tartalom) ➤ Közművelődési és könyvtári szakmai módszertani segítség (BBMKKI) ➤ Önkormányzatok tulajdonában lévő tárgyi eszközök (sátor, sörpad, stb.) közös beszerzési lehetősége 	<ul style="list-style-type: none"> ➤ Kultúra iránti érdektelenség a lakosság részéről ➤ A szakmai tevékenység bizonytalan jogszabályi háttere ➤ Önkormányzatok nehéz anyagi helyzete ➤ Bizonytalan támogatási rendszer ➤ Beszűkülő pályázati lehetőségek ➤ Egyre nehezebben elérhető pályázati források (bonyolult pályázati kiírások) ➤ Települések együttműködést elutasító magatartása ➤ Leghátrányosabb helyzetű kistérségként tartós leszakadás

5 A STRATÉGIAI FORGATÓKÖNYV MEGHATÁROZÁSA

A SWOT analízis a felmérések eredményeit kívánja rendszerbe foglalni azzal a határozott céllal, hogy áttekintsük, milyen települési - térségi szintű kulturális fejlesztési stratégia kialakítására kínálkozik lehetőség. A helyzetelemzésben megjelenő négy csoport felvázolja a térségi adottságok erősségeit és gyengeségeit, lehetőségeit és veszélyeit. Ezek egymáshoz való viszonya alapján négy stratégiai forgatókönyv lehetősége rajzolódik ki.

1. Offenzív stratégia forgatókönyve: az erősségek és lehetőségek kombinációjának figyelembe vételére épül. Középpontjában a gazdaság és a társadalom radikális fejlesztése áll. A modernizáció húzóágazataiban azonban nagy tőkebevonást igényel.

2. Változás orientált stratégia forgatókönyve: a gyengeségeket és a lehetőségeket állítja a figyelem középpontjába. Első és legfontosabb célkitűzése a település adaptációja a megváltozott térszerkezethez és az azzal együtt járó kihívásokhoz. A stratégia az átalakulás fokozatosságát, a településeken belüli kiegyensúlyozott fejlődést és a társadalmi kohéziót tartja szem előtt. A stratégia közép- és hosszú távú tervezésre épül:

A változás orientált stratégia középpontjában a *projektekre épülő átfogó fejlesztések* állnak. Ez a hátrányos helyzetű települések fejlesztésére hat kedvezően, mert a projektek számára kiírt pályázatok útján új, külső források bevonására nyílik lehetőségük. A pályázati rendszer ugyanakkor sok bizonytalansági tényezőt is magában rejt.

A *fokozatosság elve* különösen a kistelepülések, aprófalvas kistérségek kulturális területfejlesztésében javasolt, mert lehetőséget nyújt az infrastruktúrafejlesztések mellett a társadalmi és gazdasági változásokhoz való módszeres és szisztematikus alkalmazkodásra, a hátrányos helyzetben lévő társadalmi csoportok felzárkóztatására (kultúra befogadása), az alkalmazások elsajátítására és a szükséges kompetenciák megszerzésére. Ez utóbbi készségek javítják a település és a térség innovációs potenciálját, hosszútávon elősegítik a szolgáltató szektor fejlődését és a tudásalapú gazdaság kialakulását. A változás orientált fejlesztés különösen előnyösen hat az *integrált vidékfejlesztés és az ökológiai szempontok* érvényesítésére.

3. Diverzifikált stratégia forgatókönyve: az erősségek és veszélyek összefüggéseire épül. Célja nem a minden területre kiterjedő, kiegyensúlyozott fejlődés kialakítása, hanem az erősségek kiemelése és azok húzóerejére támaszkodó intenzív fejlesztés. Ez a stratégia azt a veszélyt rejt magában, hogy az adott település vagy térség erős specializálódásnak indulhat,

amelyben nem tud mindenki és minden szektor azonos szinten részt venni. Kistérségi szinten a területi kiegyenlítődés helyett az egyes zónák, települések lemaradása állandósul.

4. Defenzív stratégia forgatókönyve: a gyengeségek és a veszélyek között egyensúlyozó fejlesztési koncepció megvalósulása. Alapvetően nem a fejlődésre, hanem a meglévő állapotok fenntartására és stabilizálására koncentrálnak. Ennek a koncepciónak óriási veszélye, hogy hosszú távon a tartós lemaradás biztos útja.

Az adottságok és lehetőségek tükrében a salgótarjáni kistérség kulturális fejlesztésének stratégiája számára összességében a változás orientált fejlesztések mentén megvalósítandó forgatókönyvet javasoljuk kiemelve, hogy a kultúra és mellette a turizmus feltételrendszerének megteremtése élvezzen prioritást.

5.1 JÖVŐKÉP

A Salgótarjáni kistérség településeinek népesség-megtartó képességének erősítése a kultúra, a közművelődés adta lehetőségek jobb kihasználásával, a közös érdekeken alapuló együttműködés segítségével.

5.2 ÁTFOGÓ CÉLOK

1. a gazdasági fejlődés egyenlenségéből és a területi ellátottság eltérő színvonalából adódóan a közművelődés feltételeinek differenciált fejlesztésével,
2. a gazdaság versenyképességének folyamatos javításához, a növekedés biztosítása mellett a fenntartható fejlődés megteremtéséhez, a folyamatosan változó életfeltételekhez történő alkalmazkodáshoz, a potenciális munkavállalók tanulásához és foglalkoztatásához szükséges ismeretek, készségek, képességek, szükséges kompetenciák megszerzési lehetőségeinek biztosításával,
3. a leghátrányosabb helyzetű rétegek művelődési esélyegyenlőtlenségének fokozatos mérséklésével,
4. szektorközi, ágazatközi együttműködések fejlesztése.

5.3 PRIORITÁSOK

- I. Kulturális kistérségi identitás erősítése
- II. Turisztikai, közművelődési feltételek fejlesztése
- III. Felnőttképzés, szolgáltatásfejlesztés
- IV. Együttműködések, nyilvánosság
- V. Közösségfejlesztés, civil kapcsolatok

5.3.1 Kulturális kistérségi identitás erősítése

Identitás-erősítő programok a helyi értékekre alapozva

Az adatok szerint számos település és maga a kistérség is küzd azzal a problémával, hogy nincs meg az egy településhez/térséghez tartozók között az összetartozás érzése, nem vallják magukénak (nem ismerik!) az adott terület értékeit, kívülállóként tekintenek rá. Jelentős befolyása van a beköltöző (nem tősgyökeres) ill. a roma állampolgároknak.

Ennek megváltoztatása, az identitás kialakítása azért fontos, mert a - divatos kifejezéssel - „humán-erőforrásban” rejlő kiaknázatlan energiák hatalmas erőt jelenthetnek akár a település-fejlesztés, akár a gazdaság-fejlesztés számára is. Azok a lakók azonban, akik nem kötődnek saját településükhöz, nem is aktivizálhatóak kellőképpen a közös célok eléréséhez, településük/térségük fejlesztéséhez.

A nehéz gazdasági helyzet ellenére és a szűkös önkormányzati lehetőségek ellenére folytak és jelenleg is folynak felújítások a közösségi színtereken (6 db Integrált Községi Szolgáltató Tér kerül kialakításra a kistérségben), ami növeli az esélyt az új közösségi szerveződések létrejöttéhez.

A humán-erőforrásban meglévő alkotó energiák bevonása többek között a közösségfejlesztés, közművelődés eszközeinek felhasználásával indítható el.

Ehhez fontos a helyi értékek (hagyományok, szokások, épített örökség, természeti kincsek, alkotók, stb.) megismerése és megmutatása széles körben.

A programmal elérendő célok

A kulturális szórakozási lehetőségek biztosítása. A kistérség látogatottságának növelése

Tervezett intézkedések:

- A településeken meglévő helyi értékek összegyűjtése, nyilvánossá tétele
- Az összegyűjtött értékek alapján helyi rendezvények, kiállítások, közösségi akciók megszervezése a lakosság bevonásával

- A kistérség egészét aktivizáló és bevonó rendezvények, események szervezése, melyeken a települések értékei megfelelő hangsúlyt kapnak
- Identitáserősítő programok kidolgozása a települési célcsoportok részére: kiemelt cél az ifjúság számára a kistérségi tudástár átadása, az érdeklődés felkeltése, ezáltal a helyi kötődés erősítése.
- Rendezvények látogatottságának növelése: - A már meglévő, évek óta hagyományá fejlődő rendezvények színvonalának emelése, illetve új, széles látogatottságot vonzó rendezvények megszervezése. A rendezvényi kínálat sokszínűvé tétele, hagyományörző, évek óta megrendezett programok, események színvonalának javítása a látogatottság növelése érdekében. A rendezvényen történő részvétel egy lehetőség a kistérségbe történő látogatásra, akár több napot is eltöltve, pozitív élmények esetén a rendszeres látogatás esélye javul.
- A kulturális turizmus, ezen belül is a rendezvény-és fesztiválturizmus fejlesztése. Meglévő rendezvénykínálat fenntartása, és fejlesztése, a szezonon kívüli időszakban új rendezvények meghonosítása, illetve új célcsoportoknak szóló rendezvények szervezése
- Konferencia turizmus fejlesztése

5.3.2 Turisztikai, közművelődési tárgyi, technikai feltételek fejlesztése

A társadalmi és területi különbségek mérsékléséhez, a művelődéshez való jog demokratikus érvényesüléséhez a közművelődési intézmények stabil működése szükséges. Az önkormányzatok által működtetett kulturális alapellátásában döntő szerep jut a közművelődési tevékenységeknek és szolgáltatásoknak. E körben kiemelt jelentősége van a helyi társadalom fejlesztésének, a közösségi művelődési formáknak, valamint az infó-kommunikációs technológia (IKT) eszközrendszerének, mint az állampolgári léthez szükséges minimumnak.

A kistérség területén található kulturális intézmények infrastrukturális feltételei hiányosak, eltérő színvonalúak, nem állnak megfelelő mértékben rendelkezésre. Több épület állaga rossz, felszereltsége alacsony színvonalú, gyakran nem alkalmasak a funkciójuk betöltésére (rendezvények szervezése, teleház, információs pontok kialakítása).

Minden település rendelkezzen közösségi színtérrel: a meglévők felújítása, illetve újak létrehozása, többfunkciós, fenntartható terek létrehozása. A településeken belül külső

rendezvényterek, közösségi terek, szabadidős helyszínek kialakítása. A közösségi terek technikai-és eszközfejlesztése.

A programmal elérendő célok

- Cél az, hogy a kistérség területén a kulturális szolgáltatásoknak helyt adó épületek mind külsejükben, mind belső felszereltségükben megújuljanak a szolgáltatásaik tartalmi követelményeinek megfelelően, helyt adva ezzel a lakosság szabadidő eltöltésére alkalmas tevékenységének is.
- A kulturális helyszínek bemutatathóságának növelése, a turizmusba bevonása, attrakciómenedzsment erősítése.
- A látogatók igényeinek megfelelő infrastruktúra kialakítása, vonzó, interaktív kiállítóhelyek létrehozása.
- A kézművességhez, helyi termékekhez kapcsolódó műhelyek, bemutatóhelyek létrehozása.
- A kistérség központja és számos települése alkalmas arra, hogy olyan turisztikai programcsomagok kialakításában vegyen részt, mely az attrakcióra, az élményszerűsége helyezi a hangsúlyt a kultúra közvetítésében is.

Tervezett intézkedések:

- Közösségi szinterek kialakítása, felújítása
- Nyilvános közösségi internet elérés biztosítása minden településen
- Közös infrastruktúra-fejlesztés – mobil eszközök, infrastruktúra beszerzése, települések közös eszközbeszerzése
- Konferencia turizmus feltételeinek fejlesztése
- Fesztivál turizmus feltételeinek javítása
- A turisztikai vonzerők attrakciókká fejlesztése
- A falusi turizmus meglévő feltételeinek jobb kihasználása, fejlesztése
- Minden településen legyen legalább egy közösségépítő személy

5.3.3 Felnőttképzés, szolgáltatásfejlesztés

Ma a magyar társadalom rétegei között minden vizsgálat szerint¹ egyre gyorsuló ütemben növekszik a távolság, nemcsak jövedelmi, hanem kulturális szempontból is. Ezért egyik legfőbb feladat a lehetőségek beszűkülésén, az életmódbeli, ismeretekbeli hiányosságokon alapuló kulturális szegénység elleni küzdelem, a kulturális szocializáció eszközein alapuló

¹ Hidy Péter: A magyar társadalom kulturális állapota

társadalmi felzárkóztatás minél szélesebbé tétele, a szolidaritás erősítése. A szolidaritás erősítésében komoly szerepet kell, hogy kapjon a közös identitás és kulturális alap ápolása.

Fontos feladat a munkaerő-piaci kompetenciák fejlesztésének lehetősége, annak biztosítása. A szaktudás fejlesztése csak a munkaerő-piaci kulcskompetenciák fejlesztésével együtt biztosítja a társadalmi kohézió erősödését, a leszakadó rétegek integrációját. Tehát a kulturális intézményrendszer által biztosított szolgáltatások nemcsak az oktatás, szakképzés, iskolarendszeren kívüli felnőttképzés, átképzés, továbbképzés, az egész életen át tartó tanulás révén kapcsolódnak az emberi erőforrás és a gazdaság versenyképességének javításához, hanem a kultúra befogadására alkalmassá tevő kulcskompetenciák (szociokulturális szolgáltatások) fejlesztésén keresztül is, hiszen ezek segítségével nagyban növelhető a kreativitás és az új dolgokra való nyitottság.

Tudjuk, hogy az iskolával nem csupán papírt, végzettséget kap az ember. Az oktatásban, képzésben részt vevő kapcsolatot épít, szocializálódik, kommunikálni és gondolkodni tanul és nem utolsósorban fejlődik a személyisége, nő az önbizalma és pozitív példát mutat a környezetének. A kistérségben az alacsony iskolázottság és egyenlőtlen szakmastruktúra eleve igényelné a képzettségi szint emelését.

Mindez a salgótarjáni kistérségben konkrétan azt jelenti, hogy a meglévő infrastrukturális és humánbázis segítségével erősíteni kell az intézményrendszert, amely dinamizálja és segíti a lakossági kezdeményezéseket.

A településen élő roma közösségek integrálásának, az együttélésnek egyik terepe a romák közösségi cselekvésén alapuló kulturális tevékenység lehet, segíteni kell a roma öntevékeny közösségek létrejöttét. E tekintetben fokozottan figyelembe kell venni a roma közösségek sajátosságait. Célszerűnek látszik a kulturális együttműködés keretei közé bevonnani néhány roma vezetőt a kistérségből.

A roma közösségek társadalmi integrációjának hosszabb távú feltételeit az iskolai oktatás képes megteremteni. A Közkincs- kerekasztal kezdeményezzen együttműködést a kistérség iskoláival a cigány gyermekek sajátos igényeinek és tehetségének megfelelő kulturális programok kialakításához.

A felnőtt korú roma lakosság a települési kulturális életben csupán a rendezvények látogatásával vesz részt. Célszerű és a jövő fejlesztéseit meghatározó felmérést kell végezni, hogy melyek azok a további kulturális tevékenységek, amelyekre a roma lakosság igényt tart.

A programmal elérendő célok

A térség kulturális ellátási színvonalának emelése a humánerőforrás fejlesztése által. Az információs és kommunikációs kultúra fejlesztése a lakosság információs szabadsága érdekében.

Tervezett intézkedések:

- A felnőttképzés formáinak áttekintése a kistérségben, közművelődési szempontú együttműködések kezdeményezése, különös tekintettel a közművelődési humánerőforrás fejlesztésére - Továbbképzések a kultúrában dolgozók számára kistérségi, megyei, régiós szinten
- Tanácsadói tevékenység, szakértők biztosítása, szakmai összefogás, tapasztalatcsere biztosítása
- Az egész életen át tartó tanulás segítése
- Olyan képzések szervezése, melyek visszavezetik a munkaképes lakosságot a munka világába és tudatosítják bennük azt, hogy a munkát nem kell szégyellni. A képzések során a lakosság egy részében kialakulhat a munka vonatkozásában egy olyan attitűd, mely képessé tesz arra, hogy magabiztosan helyezkedjenek el a munkaerőpiacon.
- Az oktatás, képzés közművelődést erősítő hatásainak támogatása - az oktatás közművelődést támogató tevékenységeinek kistérségi szintű áttekintése, az együttműködési területek azonosítása
- Az iskolai oktatás-nevelés segítése a közművelődés sajátos eszközeivel: az élményszerű pedagógiai formák alkalmazásával.
- A meglévő információk alapján a turisztikai szereplőkkel közösen programcsomagok kialakítása
- A roma társadalmi integráció segítése a kultúra eszközeivel – specifikus programok a felnőtteknek, a gyermekek integrációjának segítése, szülő nevelése a gyermekeken keresztül
- Turisztikai információs pontokkal és a helyi Turisztikai Desztináció Menedzsmenttel (TDM) való élő együttműködés kialakítása

5.3.4 Együttműködések, nyilvánosság

A kistérség ismertsége, Salgótarján térszervező ereje és ismertsége nem látszik elég erősnek a versenyképesség fokozásához. A kapcsolati tőkének fontos szerepe van a városok, térségek és a vállalkozások egymás közötti versenyében. Ennek kiépítése és hasznosítása magas szintű,

sokrétű, érzékeny feladat. A partnerek érdekeltté tehetőek közös pályázatokban, befektetésekben, beszállítói rendszerek kialakításában, turizmusban, de abban mindenképpen, hogy általuk ismertségünk növekszik, ami a kistérség versenyképességének növelésében hasznosulhat. A megfigyelések szerint annak a térségnek van nagyobb esélye, amelynek gazdag kapcsolati tőkéje van, s érdekei e kapcsolatok révén is könnyebben érvényre jutnak.

A programmal elérendő célok

A kistérség ismertségének, önkormányzati, gazdasági és civil kapcsolatainak erősítése és a kistérség javára történő hasznosítása, ami a versenyképességet növeli és a kistérségi kohézió erősödését is szolgálja. A közszféra és a magánszféra elkülönülése oldódjon, a közös érdekek érvényesüljenek, illetve a kistérségi identitás erősödjön a magánszféra körében.

A megye területén működő kistérségek, települési-, nemzetiségi és etnikai kisebbségi önkormányzatok közművelődési intézmények, öntevékeny közösségek, kulturális civil szervezetek segítése művelődési céljaik megvalósításában.

Tervezett intézkedések:

- A Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet - továbbiakban BBMK-KI - szakmai segítséget nyújt a KÖZKINCS Közművelődési Kerekasztal működéséhez, támogatja a települési önkormányzatok, közművelődési intézmények, civil szervezetek, közművelődési, közösségi céljainak megvalósítását
- Könyvtárak, mozgókönyvtárak közösségépítő, közművelődési szerepének erősítése
- Közkincs Kerekasztal működtetése a kultúra kistérségi szereplőinek összefogásával
- A kulturális feladatok kistérségi szintű összehangolása, kulturális szakember(-ek) kistérségi szintű alkalmazása és rajta keresztül a kistérség közművelődési tevékenységének szakmai támogatása. Mikrotérségek kulturális intézményei között hálózatszerű működés összehangolása.
- A tervezett kulturális események, programok koordinációja - a szomszédos települések egymás közti és a Salgótarjáni Közművelődési és Nonprofit Kft.-vel való egyeztetése a programok gyengítésének elkerülése és a költséghatékonyság (pl.: fellépők közös megrendelése; egy napra több helyszínre szervezni fellépést) érdekében.
- A Novohrad-Nógrád Geopark népszerűsítése érdekében szorosabb együttműködés kialakítása a Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft.-vel. Települési szintű, mikrotérségi és kistérségi kulturális, turisztikai események, programok közös megvalósítása, egymás rendezvényeinek kölcsönös erősítése.

- A kidolgozott arculati elemek felhasználása a térségben használatos marketing-eszközökön (közös szlogen, logó, szín, stb.). Szakemberek által végzett feltáró munka a közös arculat kialakítására
- A térség külső megjelenítése, kulturális kistérségként pozicionálva a célcsoportok elérése, kulturális arculat kidolgozása, marketingkommunikációs tevékenység, a kulturális imázs alakítása.
- Települési értéktár táblák, kiadványok létrehozása partneri összefogással
- Kapcsolattartás és rendszeres párbeszéd a nemzetiségi, kisebbségi önkormányzatokkal és szervezetekkel
- A nyilvánosság, média kistérségi jelenlétének elemzése; együttműködési megállapodások a kistérség eseményeit bemutató médiumokkal; rendszer kidolgozása a média folyamatos tájékoztatására
- A kistelepüléseken élők esélyegyenlőségét növelő, a partnerséget segítő információk interneten történő továbbítása
- Közös információk elektronikus megjelentetése, rendezvénykoordináció, turisztikai csomagok megjelenítése

5.3.5 Közösségfejlesztés, civil kapcsolatok

Fontos a kulturális integrált fejlesztési-rendezési módszertan és az egyeztetési eljárás – különös tekintettel a lakossági (civil-szféra), a vállalkozói, a gazdálkodói, a befektetői (verseny-szféra) és a településhálózati (kistérségi, agglomerációs és kistérségi) – újragondolása. A kistérség és a benne lévő települések élhetősége ugyanis a civil szférán, a versenyképesség a versenyszférán múlik, miközben a közép-európai, az európai mezőnyben a versenyképesség feltétele a regionális szemlélet: együttműködés a vonzáskörzeti településekkel, a térség városaival. Következésképpen, a kulturális szféra integrált fejlesztése csak közösen, együttműködésben valósítható meg.

A kistérségi területfejlesztési célok akkor érvényesülnek, ha azok a helyi társadalom érdekeivel megegyeznek. Ez akkor valósul meg, ha utóbbi érdekek artikulálódnak a programok előkészítése és végrehajtása során. A feladat ennek megszervezése, együttműködés kialakítása, ehhez különféle technikák kidolgozása, megvalósítása.

A programmal elérendő célok

Cél az, hogy a köz-, civil- és a magánszféra elkülönülése oldódjon, a közös érdekek érvényesüljenek a fejlesztési programban, illetve a kistérségi identitás erősödjön a magánszféra körében.

Tervezett intézkedések:

- Civil összefogás működtetése a kistérségben, akik összefogással a térségi kultúra őrzői, képviselői. - A kulturális tevékenységeket végző civil szervezetek feltérképezése, tevékenységük elemzése a közművelődési cselekvés szempontjából; együttműködési megállapodások kezdeményezése. Az egyházak, a hitélet és a közművelődés kapcsolatának elemzése, együttműködések kezdeményezése. Civil aktivisták kistérségi csoportjának kialakítása a közművelődési tevékenységek elemzésére, megvalósítására, fejlesztésére.
- Új közösségfejlesztő folyamatok generálása – BBMKKI közművelődési csoportja segítségével
- A meglévő helyi közösségek, civil szervezetek segítése (helyiség, eszközök, stb.), újak létrehozásának generálása
- A Közkincs-kerekasztal dolgozzon ki javaslatot a települések számára olyan áttekinthető és objektív mérőszámokon alapuló támogatási forma létrehozására, amelynek célja a települési művelődési közösségek tevékenységének támogatása. A javaslatot ismertesse a helyi önkormányzatokkal, akik azt beépíthetik napi gyakorlatukba.
- A civil szervezetek működésének és megalakulásának leghatékonyabb eszköze lehet, a kistérségi társulás által létrehozott civil alap. A létrehozott civil alap pályázati úton nem nagy összegű működési támogatást nyújtana az alakuló és a már több éve működő civil szervezetek napi működéséhez, rendezvényeihez.

Lehetséges források:

Új Széchenyi Terv pályázatai,
Liason Entre de Development de l'Economie Rurale (LEADER),
Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap (EMVA),
Észak-Magyarországi Operatív Program (ÉMOP),
Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP)
Nemzeti Kulturális Alap pályázatai,
Közművelődési és Könyvtári érdekeltségnövelő támogatás,
Nemzeti Civil Alap (vagy-a leendő utódja),
Nemzeti Erőforrás Minisztérium (NEFMI) pályázatai,
Nógrád Megyei pályázatok,
Nemzeti Foglalkoztatási Szolgálat pályázatai, támogatási formái.

6 AKCIÓ TERV

6.1 KULTURÁLIS KISTÉRSÉGI IDENTITÁS ERŐSÍTÉSE

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
A településeken meglévő helyi értékek összegyűjtése, nyilvánossá tétele	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Az összegyűjtött értékek alapján helyi rendezvények, kiállítások, közösségi akciók megszervezése a lakosság bevonásával	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
A kistérség egészét aktivizáló és bevonó rendezvények, események szervezése, melyeken a települések értékei megfelelő hangsúlyt kapnak	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
Identitáserősítő programok kidolgozása a települési célcsoportok számára: kiemelt cél az ifjúság számára a kistérségi tudástár átadása, az érdeklődés felkeltése, ezáltal a helyi kötődés erősítése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, BBMKKI	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Rendezvények látogatottságának növelése - A már meglévő, évek óta hagyományá fejlődő rendezvények színvonalának emelése illetve új, széles látogatottságot vonzó rendezvények megszervezése. A rendezvényi kínálat sokszínűvé tétele, hagyományörző, évek óta megrendezett programok, események színvonalának javítása, a látogatottság növelése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
<p>érdekében. A rendezvényen történő részvétel egy lehetőség a kistérségbe történő látogatásra, akár több napot is eltöltve, pozitív élmények esetén a rendszeres látogatás esélye fennáll.</p>					
<p>A kulturális turizmus, ezen belül is a rendezvény-és fesztiválturizmus fejlesztése. Meglévő rendezvénykínálat fenntartása, és fejlesztése, a szezonon kívüli időszakban új rendezvények meghonosítása, illetve új célcsoportoknak szóló rendezvények szervezése</p>	<p>A kistérség települései</p>	<p>Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, BBMKKI, Kerekasztal</p>	<p>előkészítés</p>	<p>megvalósítás</p>	<p>megvalósítás</p>
<p>Konferencia turizmus fejlesztése</p>	<p>A kistérség települései</p>	<p>Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények</p>	<p>előkészítés és megvalósítás</p>	<p>megvalósítás</p>	<p>megvalósítás</p>

6.2 TURISZTIKAI, KÖZMŰVELŐDÉSI FELTÉTELEK FEJLESZTÉSE

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
Közösségi színterek kialakítása, felújítása	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Nyilvános közösségi internet elérés biztosítása minden településen	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Közös infrastruktúra-fejlesztés – mobil eszközök, infrastruktúra beszerzése, települések közös eszközbeszerzése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
Konferencia turizmus feltételeinek fejlesztése	Salgótarján	Települési önkormányzat, Közművelődési intézmények	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
Fesztivál turizmus feltételeinek javítása	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás	megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
A turisztikai vonzerők attrakciókká fejlesztése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési	megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
		intézmények, Kistérségi társulás			
A falusi turizmus meglévő feltételeinek jobb kihasználása, fejlesztése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kerekasztal	megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Minden településen legyen legalább egy közösségépítő személy	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

6.3 FELNŐTTKÉPZÉS, SZOLGÁLTATÁSFEJLESZTÉS

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
A felnőttképzés formáinak áttekintése a kistérségben, közművelődési szempontú együttműködések kezdeményezése, különös tekintettel a közművelődési humánerőforrás fejlesztésére. Továbbképzések a kultúrában dolgozók számára kistérségi, megyei, régiós szinten	A kistérség települései	Közművelődési intézmények, BBMKKI, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
Tanácsadói tevékenység, szakértők biztosítása, szakmai összefogás, tapasztalatcsere biztosítása	A kistérség települései	Kistérségi társulás, Kerekasztal, BBMKKI	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Az egész életen át tartó tanulás segítése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
Olyan képzések szervezése, melyek visszavezetik a munkaképes lakosságot a munka világába és tudatosítják bennük azt, hogy a munkát nem kell szégyellni. A képzések során a lakosság egy részében kialakulhat a munka vonatkozásában egy olyan attitűd, mely képessé tesz arra, hogy magabiztosan helyezkedjenek el a munkaerőpiacon.	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Az oktatás, képzés közművelődést erősítő hatásainak támogatása - az oktatás közművelődést támogató tevékenységeinek kistérségi szintű áttekintése, az együttműködési	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
területek azonosítása					
Az iskolai oktatás-nevelés segítése a közművelődés sajátos eszközeivel: az élményszerű pedagógiai formák alkalmazásával	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
A meglévő információk alapján a turisztikai szereplőkkel közösen programcsomagok kialakítása	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
A roma társadalmi integráció segítése a kultúra eszközeivel – specifikus programok a felnőtteknek, a gyermekek integrációjának segítése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal, Kissebségi önkormányzatok	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
Turisztikai információs pontokkal és a helyi TDM-el való élő együttműködés kialakítása	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás

6.4 EGYÜTTMŰKÖDÉSEK, NYILVÁNOSSÁG

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
A Balassi Bálint Megyei Könyvtár és Közművelődési Intézet - továbbiakban BBMKKI - szakmai segítséget nyújt a KÖZKINCS Közművelődési Kerekasztal működéséhez, támogatja a települési önkormányzatok, közművelődési intézmények, civil szervezetek, közművelődési, közösségi céljainak megvalósítását	A kistérség települései	Kistérségi társulás, Kerekasztal, BBMKKI	megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Könyvtárak, mozgókönyvtárak közösségépítő, közművelődési szerepének erősítése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, BBMKKI, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Közkincs Kerekasztal működtetése a kultúra kistérségi szereplőinek összefogásával	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
A kulturális feladatok kistérségi szintű összehangolása, kulturális szakember(-ek) kistérségi szintű alkalmazása és rajta keresztül a kistérség közművelődési tevékenységének szakmai támogatása. Mikrotérségek kulturális intézményei között hálózatszerű működés összehangolása.	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
A tervezett kulturális események, programok koordinációja - a szomszédos települések egymás közti és a Salgótarjáni Közművelődési és Nonprofit Kft-vel való egyeztetése..	A kistérség települései	Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
A Novohrad-Nógrád Geopark népszerűsítése érdekében szorosabb együttműködés kialakítása a Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft.-vel. Települési szintű, mikrotérségi és kistérségi	A kistérség települései	Települési önkormányzatok Közművelődési intézmények Kistérségi Társulás Novohrad-Nógrád Geopark Nonprofit Kft.	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIAIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
kulturális, turisztikai események, programok közös megvalósítása, egymás rendezvényeinek kölcsönös erősítése.					
A kidolgozott arculati elemek felhasználása a térségben használatos marketing-eszközökön (közös szlogen, logó, szín, stb.) szakemberek által végzett feltáró munka a közös arculat kialakítására	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
A térség külső megjelenítése, kulturális kistérségként pozícionálva a célcsoportok elérése, kulturális arculat kidolgozása, marketingkommunikációs tevékenység, a kulturális imázs alakítása	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
Települési értéktár táblák, kiadványok létrehozása partneri összefogással	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
Kapcsolattartás és rendszeres párbeszéd a nemzetiségi, kisebbségi önkormányzatokkal és szervezetekkel	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
A nyilvánosság, média kistérségi jelenlétének elemzése; együttműködési megállapodások a kistérség eseményeit bemutató médiumokkal; rendszer kidolgozása a média folyamatos tájékoztatására	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, BBMKKI, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
A kistelepüléseken élők esélyegyenlőségét növelő, a partnerséget segítő információk interneten történő továbbítása	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
Közös információk elektronikus megjelentetése, rendezvénykoordináció, turisztikai csomagok megjelenítése	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, BBMKKI, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

6.5 KÖZÖSSÉGFEJLESZTÉS, CIVIL KAPCSOLATOK

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
Civil összefogás működtetése a kistérségben, akik összefogással a térségi kultúra őrzői, képviselői. - A kulturális tevékenységeket végző civil szervezetek feltérképezése, tevékenységük elemzése a közművelődési cselekvés szempontjából; együttműködési megállapodások kezdeményezése. Az egyházak, a hitélet és a közművelődés kapcsolatának elemzése, együttműködések kezdeményezése. Civil aktivisták kistérségi csoportjának kialakítása a közművelődési	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal, Civil szervezetek	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
tevékenységek elemzésére, megvalósítására, fejlesztésére.					
Új közösségfejlesztő folyamatok generálása – BBMKKI közművelődési csoportja segítségével	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, BBMKKI, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés	megvalósítás	megvalósítás
A meglévő helyi közösségek, civil szervezetek segítése (helyiség, eszközök, stb.), újak létrehozásának generálása	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás
A Közkincs-kerekasztal dolgozzon ki javaslatot a települések számára olyan áttekinthető és objektív mérőszámokon alapuló támogatási forma létrehozására, amelynek célja a települési művelődési közösségek tevékenységének támogatása.	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

SALGÓTARJÁNI KISTÉRSÉG KULTURÁLIS STRATÉGIÁJA

Tervezett intézkedések	Területi hatókör	Felelős szervezet	Ütemterv		
			2011	2012	2013
A javaslatot ismertesse a helyi önkormányzatokkal, akik azt beépíthetik napi gyakorlatukba.					
A civil szervezetek működésének és megalakulásának leghatékonyabb eszköze lehet, a kistérségi társulás által létrehozott civil alap. A létrehozott civil alap pályázati úton nem nagy összegű működési támogatást nyújtana az alakuló és a már több éve működő civil szervezetek napi működéséhez, rendezvényeihez.	A kistérség települései	Települési önkormányzatok, Közművelődési intézmények, Kistérségi társulás, Kerekasztal	előkészítés és megvalósítás	megvalósítás	megvalósítás

7 MELLÉKLETEK

7.1 SEGÉDLET A MEGVALÓSÍTÁSHOZ¹

Minden megvalósítás addig lesz sikeres, amíg a helyi közösség változások iránti határait nem lépi át. De nem várhatja a helyi társadalom, hogy a problémáikat mások oldják meg, de talán annyit igen, hogy segítsenek a megoldást megtalálni. Ennek megfelelően kell biztosítani minden településen a humán erőket, de legalább egy segítőt, aki a stratégiai célok elérése érdekében a közösségi munkát végzi. A települések anyagi helyzete és finanszírozási viszonya nem teszi lehetővé, hogy mindenütt külön alkalmazott foglalkozzon a kulturális stratégia-közművelődés megvalósításával, ezért a jelenlegi települési, társadalmi szerkezetet tudjuk csak használni.

Nincs két egyforma adottságú település, ezért mindenhol a helyi sajátosságoknak megfelelően kell kitűzni a célokat, megválasztani az eszközöket. Értelemszerűen nem csupán egy eszköz alkalmazható, hanem több is egyszerre, hogy könnyebb és eredményesebb munkát tudjunk végezni. Amennyiben egyes eszközök hatékonysága nem kielégítő, a folyamatok közben lehet változtatni, de csak olyan mértékben, ahogy a célok megkívánják.

A fejezetben vázolt javaslatok alapot jelenthetnek az egyes településeknek a saját terveik elkészítéséhez és cselekvési programjuk megalkotásához.

7.1.1 Hogyan tudjuk céljainkat megtartani?

A kulturális folyamatainkat több területre oszthatjuk. Egyik lényeges terület a hagyományaink megőrzése, gazdagítása, továbbadása és új alkotások létrehozása. Ez nem annyit jelent, hogy visszamegyünk az időben, hanem a mai életvitelnek megfelelően alakítjuk tovább a kulturális eredményeinket.

Nagyon fontos terület az újabb elemek beépítése a kulturális rendszerünkbe, az új alkotások létrehozása. Gondoljunk a digitális világ kiépülésére vagy a globalizációs jelenségekre. A kulturális folyamatokat nem lehet leszűkíteni csupán művészeti vagy műveltségi területekre. A mindennapi életünk szintjén és a természettel teljes összhangban kell értelmeznünk. Tehát a munkakultúra, az egymás mellett élés kultúrája épp oly fontos, mint a természeti környezetünk kihasználásának kultúrája, s közben az egész élővilág tisztelete.

Éppen ezért a kulturális megnyilvánulások, alkotások, befogadás és továbbadás nem valamiféle sosem hasznosuló, lényegtelen elem, hanem az ember képessé tétele arra, hogy biztosítsa az utód generációknak is az életfeltételeket, ne élje fel a környezetét sem fizikai, sem szellemi szinten. Amikor konkrét kulturális vagy közösségi folyamatokról beszélünk, lényeges az egyénre gyakorolt hatásokat értelmezni, hiszen ezek a hatások teszik képessé az egyént a társadalomban való könnyebb eligazodásra. Egy kicsi rendezvény vagy összejövetel, ahol néhány ember vagy pár tucat résztvevő van épp oly fontos az egyén számára, mint a nagyvárosi rendezvény a kisközösségek számára. A kicsi falusi rendezvények is alkalmasak a falubeliek jobb megismerésére, ahol az emberek beszélgetnek, híreket adnak-vesznek, tájékozódnak.

Ez növeli a településen belüli bizalmi viszonyokat, segítőkészséget, de még a megélhetést is segíti, hiszen nyitottabbak lesznek az emberek és jobban tudnak érvényesülni.

A kultúra olyan, mint a falakban a habarcs vagy kötőanyag. A társadalom kötőanyaga. Egyéni kultúránk, kulturáltságunk erősítése a társadalomhoz való kötődésünket segíti. Segíti az

eligazodást a mindennapi életben, a munka világában és végső soron a megélhetésünket, családjunk megélhetését is meghatározza.

Ezért az alábbiakban írt javaslatok mind a közösségeknek, mind az egyéneknek szólnak. Egy-egy kulturális vagy közösségi megmozdulás az egyén személyiségének fejlődését, valamely kompetenciájának fejlesztését is elősegíti, ami a térség fejlesztésének alapja. Így fontossá válik minden kulturális és közösségi megnyilvánulás, bármilyen kicsi is az, még akkor is, ha pár befogadót érint. Az elmúlt 20 év tapasztalata alapján biztos állíthatjuk, hogy semmilyen külső fejlesztés nem lesz hatásos, ha az itt élő embert nem tesszük képessé a befogadásra. Ennek pedig egy útja van: a közösségben, közös cselekvésben való gondolkodás, mert az egyes ember önmaga elvész.

7.1.2 Szervezni a helyi társadalmakat

A társadalom újjászervezése nem jelent többet, mint a falu természetes működésének, termelő funkciójának helyreállítását, társadalmának egészséges közösségi rendszerré alakítását. Ma eljutottunk oda, hogy a falvak lakói (hála Istennek nem mindenki) természetesnek veszik, hogy valaki, valakik, vagy valamilyen rendszer munkát és megélhetést ad nekik. Sokan szinte alvó településként gondolnak a falujukra, ahol fedél van a fejük felett. Az, hogy helyben is lehetne boldogulni, saját maguknak munkát teremteni vagy legalább kiegészítő jövedelmet szerezni, esetleg a családi kiadásokon lefaragni, már túl van a kényelmi túréson. Pedig a falvakból ennél nehezebb időkben sem kellett kimozdulni a megélhetés biztosításáért. Olyan falusi világot élünk, ahol gazban állnak az udvarok és az emberek boltban veszik a tojást, zöldséget és felvágottat. Csendesek a falvak.

A társadalom újjászervezésének első lépése a faluvezetők kezében van, ami egyben a folyamat döntő mozzanata is.

A kérdés, hogy a települések formális és informális vezetői mekkora bölcsességgel látják meg önmagukra, családjukra és a településükre leselkedő globalizációs veszélyeket. A falu társadalmának újjászervezéséhez a lakosságot kell ráébreszteni, felkészíteni a várható jövőre, jövőtlenségre! Van a mostaninál még rosszabb állapot is, ne higgyük, hogy nincs. Csak gondoljunk a 20 évvel ezelőtti időkre. A térségben mennyivel jobb az élet, az egészségi állapot, a várható élettartam, közbiztonság, iskolázási lehetőségek, munkahelyek, szabadidő eltöltése, adósság állomány vagy lehetőségek a jobb életre?

A fejlesztés, ennek elindítása és segítése nem igényel külön pénzt, csak szándékot és 1-2 négyzetméter fedett helyet, esetleg PC-t és internetet, de anélkül is menne. A társadalom újjászervezésénél fel kell készülni a változásokra és össze kell gyűjteni a még élő gazdálkodási tudásokat. Az önkormányzatoknak a segélyezés mellett (helyett?) a gazdálkodás újraindítására kell ösztönözni a helyieket.

A társadalom újjáépítésére kínálkozik még egyéb módszer is. Ha a belső erő, akarat és hit elfogyott, akkor külső segítséget kell hozni (importáljuk a segítséget). Az szép dolog, hogy a putrikat megszüntettük és az ott élő családoknak emberibb körülményeket biztosítottunk. De az még szebb lenne, ha vigyáznának rá és fejlesztenék az ingyen kapott lehetőséget.

De miért csak Nekik adunk ingyen kenyeret? Miért nem lehet egy-egy felújított házat szaktudással rendelkező, képzetesebb fiataloknak átadni és így a letelepedésüket segíteni?

Biztosan vannak, akik gazdálkodással foglalkoznának, vagy a betonrengetegnél emberibb körülményekre vágnak. Természetesen nem röpül a sült galamb..., csak úgy, hanem tudatosan, célirányosan kell felépíteni a rendszert.

A helyi társadalom újjászervezéséhez ismerni kell a régit, annak működését és szabályozó mechanizmusait, elosztási elemeit. Ismernünk kell a normáit, szokásait és a lakosságon belüli viszonyrendszereket is. Ezeket kell továbbfejleszteni, alkalmazni a mai körülményekre, figyelembe venni a jelenlegi társadalmi felépítést.

7.1.3 Régi-új közösségek megerősítése, kiépítése

Ezzel együtt a falvak lakosainak közös „ügyei”, kapcsolódási pontjai és bizalmi viszonyai is nagymértékben csökkentek. Ebben a társadalmi helyzetben alapvető lenne a településeken kialakult társadalmi szövetek ismerete. Ezek erősítéséhez fontos lenne ismerni a családi és rokonsági, munka, érdek, vallási és baráti kapcsolatokat, hiszen csak ezek mentén lehet megismerni a helyi viszonyokat vagy változtatásokat elindítani. A szövetek, kapcsolatok felrajzolása után kirajzolódnak a helyi közösség központi alakjai, erős kapcsolatai, de a helyi társadalom perifériáján elhelyezkedők csoportjai is. Érdekes megvizsgálni a társadalmon belüli szívességi rendszereket csak úgy, mint a függőségi viszonyokat és azok működését. Érdekes lenne átnézni a hatalmi változásokat és változatlanosságokat az elmúlt 20 évben. A társadalmi csoportosulások, formális és informális vagy külső szervezetek befolyásoló hatásait is.

A társadalmi szövetek erősítése, újak kialakítása csak úgy lehetséges, ha közös érdekeltségi és motivációs alapokat teremtünk, tehát a közösségen belülről indul a változás, fejlesztés. Feladatokat, célokat kell az egyének és csoportok elé állítani, de ezeket közös döntéssel kell megalkotni. Közös cselekvéseket kell szervezni, amelyek kicsiny lépésekkel segítik a társadalom szövegeinek erősítését. Ilyen közös cselekvés lehet egy-egy program megszervezése, vagy a faluszépítő és értékmentő munka. Szellemi értékeink, emlékeink, a helyi tudások összegyűjtése is jó ürügy lehet. A jelenlegi helyzetben már az is társadalomerősítő hatás lehet, ha pár fős csoport végigjárja a falut és egy települést érintő témában összegyűjti a helyiek véleményét, majd ezt rendszerezi egy kiadványban és visszajuttatja a lakosságnak. Jól bevált módszer a kéznyomat megőrzése és elhelyezése egy közös térben. Természetesen az arra érdemes lakosok kéznyomait kell megőrizni és közös emlékhelyen összegyűjteni. Sok-sok ötletes eszközzel elindíthatjuk a valódi önszerveződés helyi folyamatait, amely a közösség társadalmi tőkét fogja növelni.

7.1.4 A közösséget alkotó egyén kulturális helyzetének javítása

Egyéni szinten kulturális változásokat úgy elérni, hogy az egyén elzárkózik és csekély részvételt sem mutat a közösség felé, szinte lehetetlen, de legalábbis nagy „varázslat”. Ettől függetlenül számtalan eszközt használhatunk, amelyek tudat alatt hatnak és lassan, de biztosan indítanak változásokat. Gondoljunk a reklámok pszichikai hadjáratára vagy a választási kampányok eszközeire. Szinte elég egy mellékszál, ami csak felvillan és máris a tudatunkba jut az információ, amit nem is akartunk volna. A kulturális változások elindításához is ilyen jellegű folyamatokat kell eszközül hívnunk. Csak példaként említhetjük a faluképet nagyban meghatározó lakóházak és porták állapotát. Gyakran nem pénz kérdése, hogy milyen képet mutat egy porta. Lehet szegénységben élni, ami a házon is meglátszik, de az még jobban, ha trehánytság, nemtörődomség vagy igénytelenség áll az állapotok hátterében. Természetesen nem a 80 éves egyedül élő idősekre kell gondolnunk, akik örülnek, ha magukat ellátják, hanem a fiatalabb, aktív generációkra. Bár gyakran lehet látni, hogy az időseknek rendezettebb a portájuk, mint a fiataloké. Érdekes lenne egy állandóan látható jelzéssel ellátni a gondos házakat pl.: kicsi zászlóval, amit mindig láthat az arra járó, így észrevétlenül kúszik a tudatába, hogy rendezettebb a porta, mint a sajátja (tiszta udvar, rendes ház, ismerős?). Az is segítene, ha közösségi rendezvényen adnák át a zászlót, 5-10 ezer forint jelképes díjazással. A településképet nagyban meghatározza és mindenhol jelölték is a mentális térképen, ha volt emlékmű a faluban.

Ahol nincs semmi építészeti vagy történelmi nevezetesség a templomon kívül, ott minden faluban büszkék a legegyszerűbb háborús emlékműre is. A kültéri művészi vagy emlékeztető

alkotások olyan kulturális lenyomatok, amelyek szintén „észrevétlenül” férkőznek a tudatunkba. Segítik a kulturálódási folyamatainkat és gondolkodásunkat, építik tudásunkat és új meglátást adnak egy-egy gondolatnak, vagy éppen gondolatokat tesznek láthatóvá, vagy „csak” szépérzékünket fejlesztik. Ehhez pénz kell. De! Ha összefogna több település és közösen rendelnének alkotásokat, biztosan sokat lehetne spórolni.

Az alapanyag támogatói felajánlással vagy saját forrásból is biztosítható, és csak úgy, mint a kész alkotás, a szállítása is megoldható helyi felajánlásokkal, ami szintén kedvezőbb költséget jelentene. Talán a legolcsóbb megoldás, ha helyi vagy a területen élő, esetleg elszármazott művészt hívnak meg az alkotás elkészítésére. Akár lehet ez történelmi témájú emlékhely, gazdálkodási vagy néprajzi ihletésű alkotás, de kapcsolódhat hiedelemhez vagy vallási gondolathoz is. Természetesen a terv ötletezésébe, kiválasztásába, és az elhelyezésbe az adott település lakosságának a legszélesebb körét be kell vonni, csak úgy, mint a helyszín fizikai kialakításába és nem közmunkásokkal elvégeztetni a munkát. Jó példát láthatunk erre a gondolatra a több településen megtalálható hasonló játszótereknél vagy a települési üdvözlő táblák esetében. Összekapcsolható lenne ez egy faültetéssel, pár darabos facsoport kialakításával, amit az adott terület tagjai saját kezűleg ültetnek. Képviselőnként egy fa és kis emléktábla emlékeztetne a munkájukra (bár remélhetőleg ennél több is.). Hagyományt teremtve ebből négyévente újabb fákkal gyarapodna a település. Nincs másról szó, mint az elfeledett, lepusztult arculat átalakításáról. Érdemes volna egy, a településre jellemző házban helytörténeti múzeumot kialakítani, ahol összegyűjthetők lennének a falu régi termelési eszközei, fényképei, írásos dokumentumai és egyéb tárgyi emlékei. Az egyén kulturális helyzetének javítása kicsit direkter eszközökkel is segíthető. Érdemes lenne és nem nagy költség havonta egy helyi hírmondót szerkeszteni – ahol még nincs - (összehajtott A4-es méret), ahol nem csupán az önkormányzati hírek kaphatnak helyet, hanem egy-egy lakos bemutatása, helyi történetek, múltidéző, receptek, programok. Néha-néha még egy reklám vagy hirdetés is beférhet, amivel némi pénz is bejöhethet.

Nem jelentene plusz költséget a meglévő közösségi helyiségben egészségmegőrző előadásokat rendezni, amire a helyi védőnő biztosan kapható, vagy tenyésztési, termesztési témában hívni egy-egy közelebbi állatorvost, hozzáértőt. Ugyanígy érdemes lenne kerekasztal-beszélgetéseket tartani kulturális, művészeti témakörben, vagy csak egyszerű ismeretterjesztő alkalmakat létrehozni.

7.1.5 A helyi kulturális mintákat hordozók helyzetbe hozása, külső minták bevonása

A településeken még gazdálkodó vagy alkotó és kulturális mintákat hordozó lakosok helyzetbe hozása, a külső minták bevonása nem jelent többet, mint az ennek megfelelő példaként állítása, összefogása. Érdemes lenne egy nyitott porták rendszert kialakítani. Természetesen ehhez a gazdálkodók és porták tulajdonosainak akarata kell, hiszen a rendszerben egyszer-egyszer, mint vendéglátók, míg más alkalmakkor vendégek lennének a résztvevők. A térség különböző településeiről 1-1 jelentkező és a térségen kívüli pár meghívott elégséges, akik először állandó létszámmal, majd ha igény van rá, bővülő körrel szerveződnenek. Egy-egy találkozó alkalmával nem lenne több dolog, mint a vendéglátást megszervezni és bemutatni a gazdaságot, vagy kisebb tájékoztatót adni a saját településük életéről, terveiről, nehézségeiről. Kicsit átbeszélni, megvitatni a településen zajló folyamatokat. Egy-egy termesztési-tenyésztési „előadás” is elhangozhat, ötletcsere, kapcsolatépítés. Havonta egy találkozót nem nehéz megszervezni, hiszen csak az utazást kell megoldani, mert 10-15 főnek egy vacsorát összehozni „csak” bognács kérdése, nem nagy költség. A találkozók megerősítést, motivációt, ötleteket jelentenének és később közös

cselekvést is indíthatnának. A települések lehetőségei között első ránézésre nincs sok különbség, de a valóságban az életfeltételek között nagy eltérések vannak. A cigányság életstratégiája teljesen eltér a magyar társadalomtól. Fontos lenne a kulturális mintákat hordozók között egy vegyes összetételű magyar- cigány-egyéb nemzetiség szerveződés kialakítása. Igen nagy szükség lenne a fiatal 28-30 év alatti generációknak is az előbbihez hasonló nyitott közösség kialakítására, amely túlnyúlik a település határain és térségi szintben gondolkodik.

Nagyon fontos, hogy nem polgármesteri, hivatali vagy vállalkozói találkozót kell életre kelteni, mert az megy a maga útján is. A létrejövő csoportnak érdemes lenne tanulmányutakat, módszertani bemutatókat szervezni, hogy segítsük a mindennapi munkájukat. Nagyon fontos a külső minták megismerése, hiszen rengeteget változott a világ az elmúlt 20-25 évben.

A társadalmi és közösségi intézmények újraszervezése.

Talán a legnehezebb a társadalmi és közösségi intézmények újraszervezése. Még mintánk sincs a változó és individualizálódó világunkban, ezért segítségül a múltból kell ötleteket merítenünk a mához. Ezért új (rég?) mintákat kell adni a társadalmunk megszervezéséhez, amelyet az egyéni és települési szinteken kezdhünk el. Ennek első lépése az egyes települések 50-70 évvel ezelőtti társadalmának felrajzolása, működésének leírása. Ameddig élnek még az elbeszélők és átélők, rögzíteni, vizsgálni lehet az első kézből kapott információkat, amelyeket helyi szinten tudnak átadni a leghitelesebben. Nagyon fontos lenne a cigány közösségek vizsgálata is, hiszen 50-70 évvel ezelőtt nekik is más volt a társadalmi működésük. Különösen fontos lenne a cigányság társadalmi intézményeinek ismerete és adaptációja, mivel a cigányok szocializációjában sokkal erősebb a mintakövetés, mint a társadalom más csoportjaiban.

A meglévő települési intézményeinkben (közművelődési intézmény, könyvtár.) funkcióbővítést érdemes végezni. Több kistélepülési könyvtáros, egyéb szakember példamutatóan szervezi a helyi társadalmi életet, ami mintaként szolgálhat a többi településnek is.

Érdemes lenne a könyvtárakban elindítani egy helyi társadalom története elnevezésű programot, amely a fent leírtaknak megfelelően hozzájárulna a társadalmi intézmények újjászervezéséhez.

7.1.6 A helyi szűkebb csoportok és érdekközösségek megerősítése

A települések élő kisközösségeinek erősítése a tevékenységük és társadalmi jelenlétük erősítését jelenti. A helyi cselekvések elindítására érdemes ezen szervezetek lehetőségeit megvizsgálni, mivel a fejlesztési folyamatoknak aktív résztvevői lehetnek.

Fontos számba venni a szervezetek kapcsolatait, erőforrásaikat és lehetőségeiket. A belső tagok részére biztosított „szolgáltatások” mellett fontosak a külvilág felé aktivizálódó tevékenységek is. Mivel nehéz helyzetben lévő társadalmi közegben végzik tevékenységüket, fokozottan fontos a külső, térségen kívüli támogatásuk erősítése, szakmai szervezetekhez való kapcsolódásuk segítése. A megyei és országos szervezetekhez való csatlakozás a szakmai támogatás, segítség miatt lenne fontos. Anyagilag nem tudnak segíteni más szervezetek sem, hiszen szegénység van máshol is, de sokszor eszközökkel, információkkal tudják támogatni a náluk is szegényebbeket. Nem utolsósorban a külső kapcsolatok a területünk hírét viszik és csökkentik a bezártság, elhagyatottság érzését, ami önmagában is eredmény. Jó eszköz lehet egy-egy pártfogó megtalálása. Mindig találni a területhez érzelmileg kötődő, neves vagy nagyobb társadalmi befolyású, jobb pozícióban lévő célszemélyt. Nem protekcionizmusról van szó, hanem a természetes kapcsolatépítésről, tanácsadásról és segítségről. Természetesen

a külsős szervezeteket, személyeket tájékoztatni kell a területi munkáról, ápolni kell a kapcsolatokat. Nem jelent ez többet, mint egy-egy hírlevél, meghívók, beszámolók vagy tanácskérés.

Kiemelten fontos lenne a fiatal, huszonéves korcsoportokkal való foglalkozás. Nekik van az egyik legnagyobb közösségi igényük, viszont a települések alacsony lakosság száma miatt a kortársak száma is alacsony. Lehetne több település fiataljait összefogó kirándulásokat szervezni, hiszen a falubuszokkal ez nem olyan nagy költség. Egy-egy nagyobb városi rendezvényre is szervezhetnénk kirándulásokat. A fiataloknak sokszor ingerszegény a helyi környezet, de tapasztalatuk sincs, hogy ezen változtassanak, ezért segítség, ötletadó lenne számukra a városi rendezvények látogatása.

7.1.7 A helyi alkotók és aktív társadalomformálók megerősítése

Sajnos településeinken kevés lakost találhatunk, aki a klasszikus értelemben vett alkotói munkát értékteremtő módon folytatná. Viszont minden településen találunk helyi tekintélyembereket, akiket a tudásuk alapján tiszteli a falu lakossága.

Az ő szerepük erősítése mindenképpen kívánatos, hiszen nincsenek követendő minták a településeken. Nem az az elsődleges, hogy miért tiszteli őket a település lakossága. Valószínű, hogy az általános megbecsülés mögött nemcsak egy képesség áll, hanem az adott lakos személyének tisztelete is. Az ilyen közmegbecsülésnek örvendő lakosokat ki kell tüntetni a közösség elismerésével, ami első lépésben nem jelent többet, mint egy cím adományozását, amihez nem nagy költség megkérdezni a lakosságot. Gyorsan és könnyen megy egy papírra jegyzetelve, a válaszoló aláírásával hitelesítve kiválasztani 3-8 ember közül a megfelelőt. A társadalmi elismerés mellett fontos a tevételes részvétele is falu vezetésében. Az így kiválasztott címbirtokos hallathassa a hangját az egyes települést érintő kérdésekben, véleménye jelenjen meg a közösség előtt. Legyen alkalma a pozitív és negatív folyamatokra, példákra is felhívni a lakosság figyelmét. A választott képviselők mellett legyen tanácsadó, véleményező szerepe a testületi munkában úgy, hogy ne lépje túl a szabályosság határait.

A hagyományok és a kulturális örökség felkutatása, életre keltése és továbbadása.

Az állattartáshoz kötődő tudásokat és hagyományokat össze kell gyűjteni épp úgy, mint a gyümölcsstermesztéshez és feldolgozáshoz, tartósításhoz szükséges ismereteket. Fel kell jegyezni az ezekhez kapcsolódó szokásokat, hagyományokat és hiedelmeket. Évezredekken keresztül kikristályosodott és bizonyított tudásokat dobtunk el az utolsó 20-40 évben, aminek egészségkárosító és természetromboló hatásai már most tisztán látszanak. A falu az emberi élet és együttélés azon színtere, ahol a legkisebb befektetés mellett a legnagyobb biztonság és haszon várható. A tanyákon a fennmaradás, a városokban az elosztás nehezíti az életet, csökkent a biztonságot. A termelési, termesztési tudás összegyűjtése mellett igen fontos a kulturális, életvezetési és társadalmi szokások, hagyományok összegyűjtése. Nem hagyható figyelmen kívül a családi élethez kötődő hagyományok számbavétele, mint például a kaláka rendszere vagy a komasági viszonyrendszer.

7.1.8 Térségi közös cselekvések kialakítása, a szervezetek összehangolása

A falunapokkor természetes, hogy a szervezők a szomszédos települések vezetőit és lakosait vendégül látják, és közös eseményeket szerveznek, amely javarészt kimerül a foci területének érintésével. Pár települést érintő összefogással érdemes lenne nagyobb szabású közös rendezvényeket indítani. Kistelepülések közös összefogásával komolyabb előadók is hívhatók

egy-egy rendezvényre, hiszen nem nagy távolság az utazás, és falubuszok segítségével minimális költség mellett biztosítható. Így lehetne kiállításokat és előadásokat is rendezni, hogy a térségi szintű közös cselekvés és gondolkodás erősödjön, példaként szolgáljon, ahol még nincs ilyen. Igaz lehet ez egy-egy kirándulás, „tanulmányút” szervezésére is.

Különösen fontos lenne ez a fiatalabb korosztálynak, a huszonéveseknek, akiknek nagyobb a közösségi, kortárs csoport-igényük, mint a családosoknak vagy idősebbeknek.

Ilyen közös összefogással lehetne az olyannyira hiányzó közművelődési kategóriába tartozó szakköri jellegű foglalkozásokat is elindítani. Önállóan egy-egy település nem tudja kifizetni a szakembert, de többen összefogva már elérhető lenne és a résztvevői létszám is biztosítható. Így lehetne szervezni művészeti vagy sportfoglalkozásokat, hobby vagy önképző köröket.

7.1.9 A helyi szervezések megújítása és aktivizálása

Minden településen igyekeznek a nehézségek ellenére is közösségi élményeket, programokat biztosítani a település lakóinak. Ha többre nem is futja, de falunap, búcsú mindenhol van. Több helyen tartanak nőnapot, vagy télapőnnepséget a gyerekeknek, de van, ahol jótékonyági bált is rendeznek a helyi gyerekek üdültetéséért. Több helyen tartanak ünnepséget a nemzeti ünnepeinken. Ezek a biztos alkalmak, amelyeknél többre jelenleg nem nagyon futja a falvakban. Ezekre az alkalmakra kell kulturális elemeket is „becsempészni”. Helyi vagy környékbeli alkotóknak bemutatóval egybekötött kiállítást rendezni. A rendezvényeken tematikus kulturális blokkokat kiépíteni (pl.: helyi építészeti emlékeink). Kerekasztal-beszélgetéseket elindítani. Alkalmi közös „alkotásokat” létrehozni. Olyan művészeti előadásokat indítani, ahol nem csak bemutatják, de „elmagyarázzák” az alkotást, segítik az előadók a művek befogadását. Nem kimondottan kulturális terület, de érdemes lenne egy-egy közös feladatra munkacsoportot szervezni (pl.: faluszépítés, kisebb értékek állagmegóvása, idősek segítése), amelyeken a részvételt, aktivitást elismeréssel lehetne díjazni, de ez ne pénzt jelentsen.

ⁱ Készült a Sellyei Kistérség Fejlesztési Terve 2009 felhasználásával

Záradék

A Salgótarjáni Kistérség Kulturális Stratégiájának módosítását a Salgótarjáni Kistérség Többcélú Társulásának Tanácsa 2011. szeptember 28-i ülésén megvitatta és 27/2011. (IX.28.) TTh. sz. határozatával elfogadta.

Salgótarján, 2011. szeptember 28.

Székyné dr. Sztrémi Melinda
elnök